Nr. 97 (15.186). Lwów, niedziela 30. kwietnia 1939. Rok LX.
Ч. 97 (15.186). Львів, неділя 30. квітня 1939. Рік LX.
Opłata pocztowa uiszczona gotówką

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ. ВИДАННЯ: А. Б.

DIŁO
Wychodzi codziennie rano.

Редакція и Адміністрація:
ЛЬВІВ РИНОК Ч. 10 II. ПОВ
Телефон Редакції 246 …
Телефон Адміністрації 229 …
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Конто: П. К. О. Львів 504.060
" Банку Чеських Леґіон
Прага „Діло".
Рукописів не звертаємо

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
місячно (з книжкою) 5.00 зол.
чвертьрічно . . . . 15.00 "
піврічно . . . . . . 30.00 "
річно . . . . 60.00 "
В АМЕРИЦІ 1.50 ДОЛ., У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч.
У ВСІХ ІН. КРАЯХ 2.30 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 СОТ.

ВСІ ТОЧНІ ПЕРЕДПЛАТНИКИ ДІСТАЮТЬ ЩОМІСЯЦЯ БЕЗПЛАТНО КНИЖКУ Б-КИ „ДІЛА" В ОБЄМІ 10—15 АРКУШІВ ДРУКУ.

Історична промова канцлера Гітлера.

БЕРЛІН, ПАТ. Зміст про[illegible]и канцлера Гітлера на основі тексту Німец[illegible]го Інформаційного Бюра:

През. Злучених Держав — за[illegible]в Гітлер — вислав до мене телеграму, якої [illegible]вний зміст Вам відомий. Я дістав цей докум[illegible] до рук, радіо і преса повідомила про нього[illegible]; ми крім безчисленних коментарів демок[illegible]чних пресових органів дістали приязне в[illegible]ення, що ця телеграма є дуже зручним та[illegible]ним документом, якого метою є

ОБТЯЖИТИ ДЕРЖАВИ З НА[illegible]НІМИ УРЯДАМИ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ [illegible] ВОЄННІ РОЗПОРЯДКИ ПЛЮТО[illegible]ТІЙ.

Тому я рішився скликати ра[illegible]г, щоб дати змогу вам, представникам [illegible]цького народу з вибору познайомитися з [illegible] відповідю і або потвердити її або її відк[illegible].

Одначе хочу скористати з цієї на[illegible], щоб висловити ті почування, які нуртують [illegible]мені у звязку з могутніми подіями з минуло[illegible]сяця. Найглибші мої почування можу висло[illegible] лиш у формі

ПОКІРНОЇ ПОДЯКИ ПРОВИДІННЮ

що покликало мене і дозволило мені, ко[illegible]ньому невідомому воякові, стати вожд[illegible]ого улюбленого народу. Провидіння дозвол[illegible] мені найти шлях, щоб без проливу крови у[illegible]ити наш нарід з його найбільшої недолі і [illegible]вивести його на висоту. Провидіння до[illegible] сповнити

ЄДИНЕ ЗАВДАННЯ МОГО ЖИТТЯ:

піднести німецький нарід з його прогр[illegible] і звільнити його з кайдан найганебнішого [illegible]тату всіх часів, бож це було єдиною метою [illegible] праці; я хотів тільки привернути те, що к[illegible] інші зломили силою; хотів лише направити те, що чортівський підступ і людський нерозум збурили і знищили. Не зробив я при тому ні одного кроку, що нарушив би чужі права,

ЛИШЕ ПРИВЕРНУВ ПРАВО, НАРУШЕНЕ ПЕРЕД 20-МА РОКАМИ.

В нинішній великій Німеччині нема ні одного куска землі, що не належав би до неї, або не був з нею звязаний від найдавніших часів, чи теж не підлягав її суверенности.

Ще довго перед відкриттям білими американського континенту Німеччина істнувала не лише в нинішній своїй величині, але мала багато більше просторів і провінцій, що їх стратила від того часу. Коли перед 21 роками закінчилася кровава війна, міліони умів мали гарячу надію, що мир і справедливість нагородять та ущасливлять народи, що їх навістили страшні удари світової війни.

Далі канц. Гітлер стверджує, що учасники війни не поносять вини за хід подій.

МИР ОБМАНУВ МІЛІОНИ УЧАСНИКІВ ВІЙНИ.

Одначе і для переможців наслідки мирових договорів виявились фатальними. Тоді вперше виявилась нещасна обставина, що в політиці рішали люди, які не брали участи у війні. Вояки не знали почуття ненависти. Зате ті старі політики, які дбайливо берегли своє цінне життя перед страхіттями війни, впали тепер на людство як божевільні духи пімсти.

НЕНАВИСТЬ, ЗЛІСТЬ І НЕРОЗУМ БУЛИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ЧИННИКАМИ, ЩО ІХ ЗРОДИВ ВЕРСАЙСЬКИЙ ТРАКТАТ.

Канц. Гітлер критикує наслідки версайського трактату, кажучи, що вони були страшні. Горстка іґнорантів розірвала життєві простори, в яких на одній кільометрі мусить найти прожиток майже 140 людей; знищили лад, що витворився майже у двітисячілітнім історичнім розвитку. В кожному разі цей новий лад світа виявився пізніше у своїх наслідках катастрофальним. Демократичні мирові диктатори американського та европейського походження виявилися такими страхопудами, що

НІОДИН З НИХ НЕ ВІДВАЖИВСЯ ВЗЯТИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТИ ЗА ТЕ, ЩО СТАЛОСЯ.

Демократичні диктатори версайським договором знищили зовсім світову господарку. Їх нерозумне розмежування народів і країв довело до зруйнування устійненої в ході віків господарської спільноти: продукції і торговлі і довело тим самим до примусових автаркічних течій самовистарчальности і тим самим до знищення дотеперішнього світового господарства.

Нині бажаю ясно устійнити передовсім ціалі моїх політичних поглядів до закордону та їх здійснення. Я ніколи не сумнівався, щоб у Европі не можна було осягнути загального порозуміння на вдоволення щодо державних і національних кордонів. Надія, що

ОСТАТОЧНО ДІЙДЕ ДО КОМПРОМІСУ МІЖ НАРОДАМИ ЕВРОПИ,

які респектуватимуть своє власне національне життя і признаватимуть свої державні лади, що дозволять втримати національні засади, усуває небезпеку світової війни.

Диктат Версаю привертаючи право самовизначення народів не взяв під увагу ні державних ні господарських необхідностей.

Я НІКОЛИ НЕ СУМНІВАВСЯ, ЩО МУСИТЬ ДІЙТИ ДО РЕВІЗІЇ ВЕРСАЙСЬКОГО МИРА.

Я заявляв це отверто і щиро і ніколи не кермувався тактичними оглядами. Як вожд німецького народу не залишав я теж сумнівів, що національні інтереси мусять уступити там, де цього вимагають інтереси европейського співжиття. Цей погляд є для мене святий

(Продовження на стор. 7.)

Конфіската „Діла".

Вчорашнє (96) число „Діла" підпало конфіскаті за (подаємо, як у рішенні львівського городського старости) новинку, що починається від слів „Напад на" до слів „позивати до суду". Поліція забрала ввесь наклад.

Ми видали другий наклад.

„Неарійці" під німецьким протекторатом.

(Від власного кореспондента „Діла")

Прага, 25. квітня 1939 р.

„Неарійці" — це тутешня сором'лива назва для жидів. Тільки на парканах та в дуже затишних місцях можна бачити написи чи наліпки „Жиді вен" (жиди геть), але літературна, так би мовити сальонова форма не визнає іншої назви як „неарійці". Отож на крамницях висять таблички „чисте арійскі обход" (чисто-арійська крамниця), у каварнях таблиці висловлюються ще чемніше: „навштева неарійцу нені вітана" (відвідини неарійців небажані). Словом, проти жидів ніхто нічого не має — мова лише про неарійців, начеб їх тут було крім жидів ще Бог зна скільки.

Та жидам від цього не лекше, що їх називають не жидами а неарійцями. Правда, коли порівняти їх долю в Протектораті з долею їх одноплемінників по прилученні Австрії та Судетів до Німеччини, то живеться їм тут, як у раю. За винятком того, що жидам не вільно виїздити з Протекторату, досі їм і волос не впав із голови. Досі нікого не арештовано виключно за те, що він жид, не видано ніякого закону, який обмежував би жидів у правах. Усе, що робиться проти жидів, робиться виключно з приватного почину, спонтанною волею поодиноких підприємств та корпорацій. А проте...

Проте доля жидів у Протектораті вже тепер далеко гірша, ніж напр. у Словаччині, де були жидівські погроми і де жиди тремтять під терором Глінкової Ґвардії. Словацький закон не знає расової засади, лише релігійну: хто від 1918 року не признавався до жидівської віри, той не є жидом. Чеська практика знов не знає релігійної засади, лише расову: хто не може виказатися трьома поколіннями нежидівських предків, той є жидом. Дарма, що це не теорія, себто не писаний закон, а лише практика, неоперта на ніякому законі. Фактично вже повилітали на підставі цієї практики всі жиди й жидівські нащадки з адвокатури, преси, літератури, мистецтва, господарських та громадських організацій, всі товариства, спілки й підприємства навипередки „арізуються", й незабаром жидам нічого іншого не залишиться, як щодня ходити перед будинок Ґестапо й дивитись, чи не зникла часом таблиця з написом: „Неарійцям дозволу на виїзд із Протекторату не видають".

Чому чехи проявляють таку радикальність у розв'язці жидівського питання? Насамперед зі страху перед німцями. Німці, правда, полишили їм вільну руку в цьому питанні: це, мовляв, ваша внутрішня справа і ми до неї не вмішуємось. Але чехи знають, що ця поблажливість має свої межі. Одного дня німцям може терпець увірватись і тоді самим чехам доведеться відпокутувати проявлений ними брак суворости супроти жидів. Отже краще забігти вперед, аби було лихо тихо: своя сорочка ближча до тіла. Що справді тут відограє деяку ролю страх, це видно і з інших прикладів. Так останніми часами знаходять люди на вулиці пакунки з чеськими книжками, що їх чехи вночі викидають із своїх помешкань. Серед цих книжок знаходяться твори не тільки „лівих" авторів, але й чеських клясиків. Також у книгарнях та публичних книгозбірнях полиці чимраз-то більш світять порожнечею. Чистять. Урядового наказу ніякого про це нема — але хто знає? Може прийде ревізія, можуть бути неприємности — краще пересолити, ніж не досолити. А що разом із водою виливається й дитина, як у прикладі з чеськими клясиками, то на це нема ради. Ліс рубають — тріски летять.

Та страх перед німцями — це лиш одна сторона питання. Нема сумніву, що серед чехів була також органічна потреба „зробити порядок з жидами". Жидівське питання властиво перебуло в чеських історичних землях три етапи. Перший почався задовго перед світовою війною, коли поміж чехами було поширилося гасло „Свій до свого". Це гасло було скермоване не стільки проти німців, скільки проти жидів. Наслідки можна було спостерегти особливо в провінції. По менших містах та містечках, не кажучи вже про села, жиди самі собою позникали, бо чехи зробили їх непотрібними. Не бойкотом, не репресіями, не винятковими законами, а вдосконаленням власної організації та власного господарського апарату чехи зробили містечкового й сільського жида цілком зайвим.

Але по більших містах, особливо у Празі, жиди донедавна ще займали всі „командуючі висоти" в господарському житті і тимсамим впливали і на політику і на культуру. Осіння катастрофа була другим етапом у розвитку цього питання. Доки держава була велика й багата, доки в її політиці й культурі панував ліберальний дух Масарика й Бенеша, чехи ще могли ділитися з жидами в опановуванні „командуючих висот". Та коли по катастрофі держава стала маленька й бідна, а в політиці запанував дух націоналізму, почалась нагінка й на жидів. Про німців ще і слуху не було, а вже чеські університетські професори мусіли „під чесним словом і страхом дисциплінарної відповідальности підписати реверси, що між їх предками до четвертого коліна не було „неарійців". Таксамо почалась „чистка" й серед інших корпорацій: лікарів, адвокатів, письменників, у фільмі, театрі то-що. Вже тоді по каварнях ходили юрби веселих юнаків і виганяли звідти жидів, при чім доходило до сцен, про які тепер і не чути.

Єдиною ділянкою, де жиди по осінній катастрофі ще були втримались, було господарське життя. Там вони командували аж до приходу німців. Тепер прийшов третій етап і жиди майже автоматично повилітали також із цих останніх і найважніших позицій. Коли тепер читаєш, які то „неарійці" порезиґнували зі своїх становищ у господарському житті, то дивуєшся, скільки їх було і як високо вони стояли: не було ніодного банку, ніодного акційного товариства, ніодної промислової чи торговельної спілки, ніодної господарської централі, де генеральним директором чи президентом не був би „неарієць" (винятки, як Жівностенска чи Леґіобанка або концерн Баті лише потверджують правило). Очевидна річ, що чеські господарські круги дуже радо покористувались нагодою приходу німців, щоб „зробити порядок" і в цій найважнішій ділянці народнього життя.

Це другий аспект. Але є ще третій. Також чехи, хоч які вони солідні й поміркowані, мають свою „вулицю", свій брух, своїх крикунів, своїх демаґоґів. Провідником останніх був донедавна бувший міністр Стршібрни, а тепер ним є бувший ґенерал Гайда. Ці „бувші" люди мають чимало прихильників, зорґанізованих у т. зв. „фашистівській громаді", й оця група цілою силою натискає на нинішній чеський уряд, щоб справді вже „раз назавжди" вирішити жидівське питання. Що вони розуміють під „вирішенням", про це не треба й говорити. Уряд Берана—Гахи, загалом не дуже прихильний до радикальних ходів, мусить числитись і з цим „голосом народу" і по можливости загострювати протижидівський курс, тобто давати протижидівській акції поодиноких суспільних груп повну волю.

А жиди? Відпавши від чеського народнього тіла, як падає з дерева дозрілий (чи гнилий) овоч, вони тільки того й чекають, коли їм дозволять виїхати поза межі Протекторату. Куди? Байдуже, аби тільки бути „поза межами болю". Бо історія повторюється, а ще не так давно римський історик Тацит писав: „У тих часах надійшла до Риму вістка, що на вулицях Сиракузи замордовано 50.000 жидівських жінок, мужів і дітей" І до того ще додав із чисто-римською ляконічністю: „Віль дамнум" (дешевою ціною позбулися). А Гітлер у своїй останній промові сказав виразно: „Якщо світове жидівство спровокує нову світову війну, то в Середущій Европі не залишиться ні один жид у живих". Отже краще подалі від гріха. Очевидно, що виїдуть багатші, бо бідніші залишаться; а що й між „неарійцями" бідних більш, ніж багатих, то і в Протектораті жидівське питання ще вимагатиме додаткового вирішення. Але покищо чехи вирішили його досить ґрунтовно.

Сіромаха.

Кінець мадярської леґенди про автономію Закарпаття.

Мадярони видвигнули були після віденського арбітражу, як відомо, арґумент, що коли значна частина українського Закарпаття з головними містами Ужгородом і Мукачевом та найважнішою залізничою маґістралею відійшла до Мадярщини, то треба змагати до того, щоб і решта Закарпаття, яке, як автономна одиниця залишилась у звязку з Чехо-Словаччиною, приєдналась до Мадярщини. На виправдання та зміцнення цього арґументу фенцико-бродіївська спілка притягала не тільки економічні користи (сплав дерева Тисою до Мадярщини, можливість заробітку у жнива тощо), **але й не на жарт покликувалась на якісь мадярські обіцянки дати карпатським українцям таку саму самоуправу, яку вони вибороли собі у федеративному звязку з Чехо - Словаччиною.**

Фенциківські аґітатори ввесь час існування автономної Карпатської України користувались будапештенською радіостацією, щоб на филях етеру аґітувати карпатське населення нібито в імені мадярського уряду обіцянками територіяльної автономії та повної національно - культурної свободи на випадок прилучення Закарпаття до Мадярщини. Міліони летючок, редаґованих фенциківцями в Ужгороді, розкинули мадярські літаки та аґітатори по карпато-українських селах, змістом яких були благодати, яких зазнають, мовляв, карпатські українці, коли дадуть себе запрягти до державного воза св. Стефана. Першою та головною з тих благодатей мала бути **широка територіяльна автономія, яку, мовляв, хоче забезпечити сам реґент Горті.** Все той самий аґітаційний мотив і те саме гасло: автономія, широка автономія, територіяльна автономія ми стрічали в арсеналі мадярської аґітації, веденої фенциківськими москвомадярами.

Та минає вже півтора місяця, як мадярські війська вмашерували на територію Карпатської України. Доки на карпатських узгірях йшли ще бої, доти фенциківсько - бродіївсько - мадярські агенти і через будапештенське радіо і летючками продовжували в карпаських селах леґенду про автономну „Карпатську Русь", що має бути ось-ось проголошена як наслідок „руського мадярського братства". В найкритичнішому для Закарпаття часі як коронних свідків на те, що ця автономістична метушня поважна справа, а не аґітаційний засіб, придуманий для демобілізації національного духа карпатських українців, фенциківські аґітатори стали приcлікувати не тільки реґента Гортія, але й премієра Телекія. У великодні свята, коли в Карпатах були ще спроби збройного опору, рушив на карпато-

українські села сам „вождь" Бродій, що саме вернувся з празької вязниці та встиг уже був зложити поклін до стіп мадярських хлібодавців. Бродій велів обвозити себе по деяких карпатоукраїнських селах і там за кожним разом, при кожній стрічі з населенням Закарпаття, впевняв та присягав, що він з уст самого реґента і від самого премієра дістав запевнення, що Закарпаття в найближчих днях, зараз таки по святах, дістане широку територіяльну автономію. Щоб надати більше правдоподібности своїм словам, Бродій заявляв, що „немногі мадярські гіпершовіністи", які „ведуть кампанію та аґітацію проти автономії, не мають ніякого значіння; вони не висловлюють думки Будапешту і міродатних урядових кол. Саме він — Бродій — є, мовляв, інтерпретом плянів „найвищих кол благородного, братнього мадярського народу".

Дехто на карпатській провінції аґітацію Бродія потрактував поважно. Одначе коли минув один і другий і третій тиждень, а про автономію не тільки в Будапешті, але також в Ужгороді перестали говорити, карпатська провінція, навіть ця найтемніша, побачила, куди воно їде. Кажуть, що з учительських кол стали натискати на мадярів, пригадуючи їм автономістичні обіцянки. За учителями пішли деякі свідоміші села, навіть москвофільські. В фенциківсько-бродіївській верхівці стався навіть на тому тлі орґанізаційний розвал. Бажаючи якось рятувати свою репутацію, бродіївці звернулись до парляментарських мадярських провідників із запитом, що чувати з пляном автономії. Дістали на це відповідь, що.... „населення Карпатської Руси не бажає собі ніякої автономії та стоїть за найтіснішу злуку з мадярською батьківщиною".

Які наслідки матиме оця мадярська відповідь у справі автономії Закарпаття серед тих закарпатських кол, які повірили були фенциківсько - бродіївській леґенді, небавком може почуємо. Але становище Мадярщини супроти Закарпаття буде — можна надіятись — ґенеральним похороном для всіх тих політичних типів, що під кермою Бродіїв та Фенциків в історичну хвилину відіграли таку ганебну ролю.

Номінація двох маршалів у Франції.

ПАРИЖ, ПАТ. У паризьких пресових колах кружляють поголоски, що в найближчих днях іменують одного, або двох французьких маршалів та адмірала французької фльоти. Під теперішню пору живе у Франції двох маршалів із часів світової війни, одначе вони вже покинули чинну службу в армії. Теперішній шеф ґенерального штабу народньої оборони Гамелен, якого призначують на начального вожда підчас війни, має тільки ранґу ґенерала. Отже на випадок війни головні команданти французької армії та маринарки були б нижчі ранґами від головних командантів союзних армій. Тому теж можна сподіватися, що в найближчому часі ґен. Гамелен та його заступник ґен. Джордж дістануть ступінь маршалів. Віцеадмірал Дарлян дістане повний ступінь адмірала. На випадок якогонебудь збройного конфлікту ці номінації стануть безсумнівним фактом.

ЗАБОРОНА УЛАДЖУВАТИ У СЛОВАЧЧИНІ ПРИЛЮДНІ ЗБОРИ БЕЗ ВІДОМА ПРЕЗИДІЇ ГЛІНКОВОЇ ПАРТІЇ ТА ҐВАРДІЇ.

БРАТИСЛАВА, ПАТ. Президія Народньої Глінкової Партії видала доручення, що без її згоди та відома не вільно уладжувати у Словаччині ніяких публичних зборів. Також саме доручення видала головна команда Глінкової Ґвардії.

МІН. ЧЯНО ВІЗЬМЕ УЧАСТЬ У МАДРИДСЬКІЙ ДЕФІЛЯДІ.

РИМ. Авас повідомляє, що мін. Чяно візьме імовірно участь у великій військовій дефіляді перемоги, яка відбудеться в Мадриді 15. травня.

НІМЕЦЬКА ФЛЬОТА В КАДИЗІ.

КАДИЗ, ПАТ. До кадизької пристані причалила перша фльотиля торпедовців і друга фльотиля німецьких підводних човнів. Німецькі кораблі залишаться у пристані до 1. травня.

ЛЕТУНСЬКИЙ АЛЯРМ У ЛЬОНДОНІ.

ЛЬОНДОН, 28. IV. Вчора перед полуднем відбувся в Сіті пробний летунський алярм. Звук сирен лунав повних 4 хвилини. Населення не попереджене про пробу алярму, було сильно занепокоєне наглим звуком сирен.

На бічних рейках.

Портрети з нашої дійсности.

З першим з них зустрінувся я вранці. Сніданок кипів на машинці, коли ввійшов брат, а за ним 13-літній хлопчина.

— Не гнівайся! Йду до праці тай зачіпив по дорозі. Сидів на сході під брамою. Може в тебе є що попити гарячого? Уявляєш: їде пішки зза Тернополя до Самбора...

Я поглянув недовірчиво. Малий мав рудаву, надто втиснену в плечі голову, веснянки на блідому лиці й велитенські, запорошені чоботиська, у яких обцаси зїло каміння дороги. В руках мав паперову торбу, в ній книжки. Збентежено мняв шапку.

— Сідай, хлопче — підсунув я крісло. — Зараз буде чай з молоком. Ти давно вийшов з хати?

— А третій день іду...

— Не болять ноги?

— Болять, але це нічого. На [illegible] буду в мами.

— Так ти до мами їдеш?

— До мами. Я був у свого стрия в Тернопільщині, стрий учителем в Я., а тепер стрия перенесли і я не мав де бути. Треба пішки йти...

В торбі у хлопчини були три книжки: рахункова, польська й українська з тих, що їх вживають у 4-ій кл. народніх шкіл. Зшитки були повні гарного письма, рахункових вправ, ґеометричних рисунків.

— Ти будеш дома вчитися, коло мами, правда?

— Чи я знаю? Мама бідні, а нас в хаті четверо — говорив поважною мовою селянської дитини, що з малку мусить про себе думати й журитись. — У стрия я був уже два роки...

— Батько чим був?

— Кравцем.

— А ти мабуть теж хочеш бути кравцем?

— Ні — взяв він з моїх рук горнятко з молоком. — Я хочу бути шлюсарем...

В очах щось мигнуло темне, ніби всміхнувся до мрії.

— Але не знаю, як буде...

Пив гарячий чай і дивився [illegible] кухонку.

— Ти таку бачив уже?

— На образку бачив — лиснули очі інтеліґентною думкою. — Але на очі бачу перший раз. Чи то, прошу пана — осмілів — дорога така штука? Самому не годен зробити?

Осмілів геть. З бідного, згорбленого, недокормленого в дитячих літах, сірого з одежі хлопчини, що ростом ніяк не зраджував своїх літ, виклюбувався світлий майбутній ремісник, інтеліґент, може й лікар. Я пішов до шафи з книжками й коли він випив та подякував, подав йому три книжки.

— Ой, дякую — втішився. — Ще по дорозі прочитаю. А в хаті є ще мої книжочки і „Наш Приятель", що мені отець-катехит давав. Я відсилав, аби тамті читали.

Упхав книжечки у свою паперову торбу, яку ми з братом перепакували у ще один папір, взяв золотого, якого ми йому простягнули і мняв шапку:

— Будьте здорові. Тай дякую. А в кого я був — прочитав мою візитку на дверях. — Буду знати. Слава Йсусу!...

Пішов униз сходами, в чоботях, яких обцаси зїло каміння дороги. Ще перед ним далека вона.

— Яка? — аж тиснеться питання.

ПОЛІЩУК, ЩО ПИШЕ...

Той другий прийшов у полудне: застукав так легосенько, що я скоріше інстинктом, як вухом вчув, що хтось під дверима. Перше враження: великі темні очі й високе інтеліґентне чоло.

— Я вже у вас був хіба з десять разів — говорив мягким голосом, що ніби просив вибачити. — Я хотів просити такої якоїсь ради. Ні, дякую, не буду сідати. Вже їду. Я так на хвилиночку. Нікого у Львові не знаю, а брат стриєчний колись згадував...

Ледви посадив я цікавого гостя, хоч плаща таки не хотів скинути. З вимови чую — не галичанин...

— Так, я з Полісся. Батьки господарі на кількох морґах. Я приїхав, ходжу на курс, цього року скінчу шість ґимназійних, у черговому матуру.

— Деж ви примістилися?

— В бурсі. Та в тім то й річ, що третій місяць уже не плачу, не маю чим і — я розумію: не можуть мене даром тримати.

— Так що? Вернетесь до хати?

— Ніяк не можу. Ви знаєте поліські умовини. І грошей не присилають. Мабуть їм теж тяжко...

Яку йому міг я дати раду? Справа була незвичайно проста: цьому юнакові, що прийшов з далекого Полісся й за два роки хоче перегризти середню освіту, треба було 15 зол. місячно на бурсу і 15 зол. на його видатки, на школу. Яка мала, але одночас яка жахливо велика в наших умовинах сума! А що потім?

— Не краще було б вам учитись якогось ремесла? Скоріше могли б ви добитись хліба — випробовую його погляд.

Лице поліщука спохмурніло.

— Чому ні, тільки ж я вже так затявся. Я вже скінчив у нашому повітовому місті дві ґімназійні і потім мусів перервати науку. І з того часу так і вирішив: Я мушу за всяку ціну бути у Львові...

Кімнату залягає прикра мовчанка. Як лячно іноді в таку мовчанку, коли не маєш, — так, таки справді не маєш що сказати...

— Вам літ? — кидаю, щоб перебити.

— 22. Ще маю трохи часу. Але й змарнував скільки літ. Я, пане редакторе... — нагнувся до своєї старенької, витертої течки — я приніс статейку таку. З Полісся. Може вам на щось придасться...

Не каже, що може дістав би за неї 2—3 золоті, такі цінні тепер для нього. За ніжний на такі пропозиції, бо коли беру „статейку", що є добрим жмутом журналістичного порізаного паперу й починаю читати великі, рівні букви та добрі перші речення, чую, що він червоніє на обличчі...

— Добре, кажу. Якщо це буде доречі, кілька золотих дістанете. Коли зголоситесь?...

— Ні! ні! — червоніє ще дужче. — Я не для того... Як позволите, то я зайду. Я вже не буду перебивати...

Устав, пішов. Тихо й непомітно. Залишив по собі дивне враження: 30 золотих місячно і може бути людина!...

Стаття була справді добре написана. Мало що довелося виправляти.

У СЛУЖБІ МИСТЕЦТВА.

Вечорами до мене заходить мій друг, молодий і талановитий різьбар, якого твори в наших музеях і якого вже люди знають. Ми однолітки: 34 рік, тільки ж я, в його бодай уяві, „згромадянений": хата, яке-таке місце і праця. Того вечора прийшов теж, ще більш чорний, як завжди і ще мов худіший своєю тендітною постатю.

— Знаєш — сміявся мимо всього з мого запиту, як коло нього. — Досі я завжди казав, що вже далі не піде, але воно якось ішло. А тепер, коли дивлюся на тамте — то це були прегарні часи. Тепер, я тобі щиро кажу: Не піде далі. Ну, ніяк не піде!

Ходив по кімнаті у своїй старенькій блюзі й мигав обсмиканою чуприною під світло. („Чуприна! — згадував я. — Колись ми всі завидували йому тієї чуприни!").

— Ти щось робиш? Видовбав щось нове?

Він аж спинився.

— Як його робити? В хаті, як у псярні — зимно. Коло себе й на глину сотика не маю. Від першого не плачу за хату...

Він ніби приловив себе, що говорить забагато і пробував жартувати:

— Четвертий день варю на прімусі капусняк. І який! Шкірки не видав, смальцю не чував!... Ще добре, що прімус господиня дає, бо якби був мій, то мусів би продати...

Ходив знову по кімнаті довго, мовчки. Я писав.

— Знаєш, я є пехман — спинився коло мене. — Мав я кавалок тієї праці у видавництві Н., то воно мусіло збанкротувати. Мав поїхати до Варшави на дальші студії — на білет не було. Мав убрання одне, одиноке добре — хтось тиждень тому вкрав...

— Та як таки вкрав?

— Вкрав. Я пішов до Славка Р., що має хату і глину. Ліпив ціле пополудне, а злодій вліз — і пішов. Але — ніби прихопив себе знову на щирости — подивись, що виліпив!...

Це були світлини справді великих, чудових речей. Справжні мистецькі речі. Кожний рух ніби не в глині й кожна постать наче жива.

— Не міг би ти зробити з цього копії та продати?

— Копії? Треба на форму, на ґіпс...

Ці гроші були в нього великим видатком.

— Але я розкручу — взяв шапку. — Слухай, може б ти когось знайшов, що хотів би собі зробити портрет-різьбу?

Питання стояло в повітрі, як гостра колючка. Наші люди видають сотки на сукні, прийняття, конференційні „дві моцні"...

Мистець повинен обовязково не мати на глину.

ПІДСУМКИ.

Кожний з нас певно теж зустрічає такі самі постаті. Мабуть не тільки в мої двері ковтають вони. Це буденне явище. Типові люди, що зїздять на бічні рейки й застигають на них — на чию шкоду, прошу вас?

Шкода, що нема звичаю ковтати до людського серця. Може хлопчина, що мріє про шлюсарський фах і їде сотки км., може поліщук, що пише добрі статті і це має на бурсу та мистець, що не має на глину і тижнями їсть капусту, мав би право туди застукати.

Анатоль Курдидик.

З польської преси.

Ендеки не признають української нації.

Промова голови УНДО, посла Василя Мудрого, на засіданні Центрального Комітету викликала у „Слові Народовім" (ч .118 з 28-го квітня ц. р.) реакцію у формі статті п. н. **„Чи можна мати довіря до українського руху?"** Писав цю статтю відомий словонародівський спец від української справи п. (р.). Читаємо:

„Восени минулого року українські партії у Східній Галичині орґанізували грімкі маніфестації, в часі яких доходило до сутичок з польською людністю, а як тільки почалася буджетова сесія сойму пос. Мудрий, що його озонівці вибрали віцемаршалом, негайно зголосив свій відомий внесок, який перед кількома днями вдруге сформулював у промові на Центральному Комітеті УНДО як „забезпеку українському народові у Польщі повноти національних прав та ґарантію окремим законом територіяльно-устроевого характеру". Крім цього ці самі ундівські посли зголосили в соймі кілька демонстраційних заяв, що вдаряли в заграничну політику Польщі на відтинку Закарпатської Русі.

„Тепер розмірно тихо. Українські політики не орґанізують ніяких збірних маніфестацій, вони заняті у внутрішній політиці самоуправними виборами, а довгим вухом ловлять поквапно всякі вістки, які доходять з Европи про великі зміни, що там відбуваються, про переґрупування, конфлікти та союзи. Тих двох атентатів на поліціянтів у тернопільському та бережанському повіті не можна ще в наших умовинах та східно-галицьких традиціях уважати за події особливо симптоматичні. Зате счинився великий шум у пресі."

Автор стверджує, що багато польських часописів підкреслило розчарування українців німецькою політикою, що передала Карпатську Україну Мадярщині, а деякі з тих польських орґанів — особливо демократичного напрямку — започаткували дискусію натякаючи в ній, що надійшов час, коли можна угодово поладнати українську справу у Польщі.

„Але з тієї дискусії нішо не вийшло, бо польські публіцисти не ставили українцям — і не підсували польському урядові — ніяких подрібних пропозицій, що мали би заспокоїти апетити українського руху. Виразно підтвердило це „Діло" заявляючи, що нема з ким дискутувати, самож повторювання пустих слів не має ніякого значіння."

Автор нагадує — докладний зміст був поданий передтим — що пос. Мудрий у своїй промові підкреслив незалежність української політики і заявив, що українці виконають свій обовязок, як виконували його досі, але одночасно домагаються забезпеки їх збірних прав територіяльно-устроевим законом та правовости у відношенні до себе. Що торкається твердження про незалежність української політики, то „Слово Народове" устами п. Роека замічує, що незалежна політика може бути пронімецька й протипольська і навпаки. Щодо вимаганої правовости, то:

„Правовість — це в умі ундівського політика дуже розтяжне поняття. Це правовість не тільки супроти одиниць, але й супроти національної спільноти. Так сформулована правовість виключає навіть, щоб на польському боці творити і підтримувати такі орґанізації, як „Звйонзек Шляхти Загродовей".

„Уважаємо, що не час на балачки про цілість т. зв. української проблеми в Польщі. Ми написали оноді, що навіть дуже важні державні справи тепер на деякий час менше актуальні, ніж одна — найактуальніша. Але коли п. віцемаршал Мудрий уважає, що можна говорити про ті справи і зазначує, що навіть у часах „небезпеки, що зависла над Польщею" може і повинен домагатися виконання основних постулятів своєї політичної групи, то й ми докинемо дещо до тієї дискусії.

„Підлаючи в сумнів існування українського народу, — а раз колись ми хіба вже висловили прилюдно твердження, що такий нарід є „ін стату насценді" з етнічних матеріялів, що є на польських землях моральною власністю польського народу — то ніколи ми не піддавали в сумнів існування сильного політичного руху, який прибирає собі назву того народу. Отже під тим оглядом ми були завжди реалістами. І сьогодні тому сильному політичному рухові можемо сказати отверто і чесно. Не гніваймося на поль-

ських публіцистів, що вам нічого не пропонують. Польща не має вам що дати крім того, що маєте сьогодні. А маєте дуже багато. Признав це сам пос. Мудрий кажучи, що украинський нарід живе в чотирьох державах, але його найбільш розвинена вітка живе у Польщі."

Пан Роек замічує у скобках, що як ця вітка українського народу, яка живе у Польщі, думає — згідно з заявою пос. Мудрого — про цілість, то нехай візьме під увагу, що в боротьбі з Польщею не тільки нічого не здобуде для цілости, але від успіху тієї цілости дуже віддалюється.

„Що більше, дотеперішній дорібок українського руху в Польщі не виправданий відношенням того руху до польської держави. Отже коли сьогодні мова про те, що хто кому має дати, то український рух у Польщі є довжником польської держави і сам повинен почати вирівнювати сальдо. Не польська держава має дбати про те, щоб приєднати собі український рух, але навпаки — український рух, коли має чисті наміри, повинен заходитися з усіх сил, щоб здобути довіря поляків."

Але — каже п. Роек — про таке довіря не може бути й мови, коли українці говорять тільки про виконання обовязків „як досі", коли в них нема „ані тіні симпатії до аспірацій польської держави" і коли вони ні словечком не згадують про своє відношення до тих сил, які польській державі загрожують.

Українці -- це реальна сила.

Про українців заговорив ще раз Олександер Бохенський на сторінках „Політики" (ч. 10 з 30-го квітня ц. р.) у статті п. н. „Не варто з ними говорити". П. Бохенський пише:

„Розмах німецької агресії, пробудження Англії, загроза міжнародньої війни, в яку могла б бути втягнена також Польща, захищаючи свої кордони чи кордони своїх союзників, — ось справа, що відвернула нашу увагу від української проблеми. А всеж ця проблема існує і, що більше, дозріває з лискавковою швидкістю в напрямі якнайкориснішої розвязки.

„Упадок Підкарпатської Руси приніс розвязку двох шкідливих оман серед українців: по перше омани чеської, по друге німецької.

„Не треба легковажити розвіяння чеської омани. Чеський нарід зовсім не перестав існувати і його почування до Польщі на жаль не змінилися на краще. Раз-у-раз чути голоси про ролю „містка між германським і славянським світом", яку наші шляхотні побратими мають охоту здійснити.

„Треба покласти якнайсильніший натиск на вагу статті проф. Колачковського, що появилася недавно в „Політиці", про конечність перенесення до якогось незалежного краю осередків славянських студій, що їх зуміла зорганізувати і створити Прага. Це не є для німців чужий терен. Загрожує небезпека, що тепер більш як колинебудь ці студії оживуть, лише в іншій ніж досі атмосфері. Ми мали їх там овіяні кадилом для матушки Росії; можемо їх мати завтра повними культу для батька Гітлера.

„Ціла низка днів, у яких Січові Відділи кроваво ставили чоло мадярському маршові, перекреслили ціле двацятиліття важких, довгих і коштовних чеських заходів здобути душу українців. Бо що варті університети, школи, допомога для конспірації, ріжні маніфестації, коли в рішальний день, як прийшла пора воєнної проби, чехи в наглий і незрозумілий спосіб, замість помагати єдиним оборонцям давньої Чехословаччини, відвернули зброю проти українців. Справжніх приятелів пізнати в біді і чехи справжніми приятелями себе не виявили. Їхнє становище в тих рішальних днях, а потім капітуляція Гахи, не могла викликати в народі, що має воєнні традиції іншого почування, як обридження й погорди.

„Польща теж помагала, на всякий випадок дипльоматично і сердечно, походові мадярів. Але Польща впродовж двацяти літ ніколи не приховувала спільноти традицій та інтересів з Мадярщиною. Ні хвилини не погоджувалася вона на те, щоби осередок українського зацікавлення переносити знад Дніпра на Закарпаття, щоби замість з Росією, українці почали боротьбу з Польщею, Мадярщиною і Румунією...

„Це було би страхітливе поплутання тієї єдиної державної рації, яка може лучити інтереси двох націоналізмів: польського й українського: спільної боротьби з російським імперіялізмом.

„Друга розвіяна омана — німецька. Українські уми звернулися в сторону Польщі. На жаль, польська преса прийняла в більшості цю незвичайно корисну нагоду скінчити історичне ворогування спізненими лекціями. Я зустрів багато людей, що казали: „Вони втратили довіря до Гітлера, нема що з ними говорити, так, як кілька тижнів тому говорили: „Вони мають довіря лише до Гітлера, нема що з ними говорити".

„Мусимо раз урешті зрозуміти, що українці — це реальна сила, чи це кому подобається, чи ні, і що краще кожному реальну силу мати за собою, ніж проти себе. Мусимо перестати забріхуватись струсиною політикою, шукаючи причин задля котрих „не варто з ними говорити". Мусимо використати зміну настроїв, щоби приступити до великої творчої політики співпраці, чого ми досі ніколи не пробували робити. Почин для цього повинен вийти від Польщі."

Важко повірити, щоб оця ядерна стаття знайшла у відповідних польських колах більший послух, як це було з усіми дотеперішніми статтями цього автора в українській справі.

30-тий рік діяльности.

В 30-тий рік діяльности вступила дня 1. квітня ц. р. найбільша українська фінансова установа — Земельний Банк Гіпотечний, Спілка Акційна у Львові, бо саме дня 1. квітня минуло 29 років, як цей банк почав свою працю. Про заслуги цієї поважної установи в нашому економічному житті і розвитку ми мали вже нагоду згадувати на цьому місці. Тепер скажемо тільки, що наш банк, який силою теперішніх обставин не може покищо продовжати фінансування сільського господарства на засаді гіпотечних кредитів, успішно підпомагає короткоречинцевим кредитом торговельно - промислові підприємства та зокрема найвидатніше фінансує рідну кооперацію, хоча при тому не відмовляє теж кредитів селянству. Кредити дає наш банк засадничо і передовсім своїм щадникам і цю раціональну засаду треба тільки похвалити. Годилось би, щоб на порозі трицятиліття великої фінансової установи звернули на неї увагу якнайширші кола громадянства та полагоджували тут усі фінансові справи й льокували тут свої ощадности, тимбільше, що банк своїм поважним майном — акційним капіталом 5 міл. зол. і резервовими фондами около 500.000 золотих — дає найпевнішу запоруку навіть найповажнішим льокатам капіталу. (Ю).

ВІЗИТА ГЕН. ФРАНКА В БЕРЛІНІ І В РИМІ?

В політичних колах у Льондоні кружляють поголоски, що ген. Франко відвідає у травні Берлін і Рим. Мін. Чяно приїде до Мадриду в половині травня.

З українських справ в Англії.

ЛЕКЦІЯ НА УКРАЇНСЬКІ ТЕМИ В АНГЛЬО-ЯПОНСЬКОМУ ТОВАРИСТВІ В ЛЬОНДОНІ.

Підчас річного бенкету японського товариства в Англії, який відбувся 20. квітня ц. р. у Грейт Істерн Готелі в Льондоні, виголосив д-р В. Ю. Кисілевський, директор Українського Бюра в Льондоні, промову на тему „Українська проблема".

Предсідником бенкету був віцеграф Г. Кано. Між присутніми шістьдесяти гістьми були також пані й п. С. Окамото, радник японської амбасади, полк. І. Суганамі, військовий аташе японської амбасади, п. К. Учіяма, японський генеральний консул у Льондоні, п. С. Гасегава, директор льондонського бюра агенції Домей, п. Т. Катсукі, представник денника „Асагі-Шімбун" і багато інших визначних членів японської кольонії в Англії. Між англійськими гістьми були маршал повітряної фльоти льорд Семпіл, полк. І. С. Соммервіл, пор. маринарки В. Тейлор, сер Клемент Кінлок-Кук, сер Едвард Кров та інші.

Лекція мала на цілі в першу чергу дати загальне поняття про українців, короткий історичний нарис, а головно представити змагання українців та їхнє відношення до теперішнього европейського положення. Більше уваги присвятив бесідник українському питанню на Далекому Сході, з огляду на те, що більшість присутніх була тою справою особливо зацікавлена.

„Одно можна сказати категорично — закінчив свою лекцію бесідник, — а саме, що українська справа напевно буде рішальним чинником підчас майбутньої стабілізації положення у Східній Европі... Совіти, відтявши себе від решти цивілізованого світа, пробують створити свій власний світ. Але ті міліони українців, що опинилися проти їхньої волі поза тим новітнім китайським муром, усім своїм єством бажають прилучитися до решти вільних европейських народів і жити, торгувати й розвиватися свобідно, як кожна інша незалежна нація. Українці певні того, що будучина виповнить їхні бажання."

ЛЕКЦІЯ ПРО УКРАЇНУ В САВТГЕМПТОН.

Підчас річних зборів філії Т-ва Прихильників Ліги Націй (яке свого часу мало в Англії чимале значіння) у Савтгемптон, найбіль-

шому портовому місті Анґлії, дня 4. квітня ц. р. був запрошений п. Антін Мур з Льондону, щоб виголосив лекцію про Україну. П. А. Мур відвідував минулого року українські землі та добре обзнайомлений з українською справою. У своїй промові він зясував положення, в якому українці знаходяться сьогодні в Совітах, в Польщі, Румунії та Угорщині, яка недавно захопила Карпатську Україну. Пан Мур поставив особливий натиск на протибольшевицьке наставлення українців у всіх краях, де він тільки в ними зустрічався. Лекція викликала незвичайне зацікавлення і присутні ставили бесідникові багато запитів.

ЛЕКЦІЯ ПРО УКРАЇНУ У ВАНДСВОРТС.

На запрошення філії „Тос-Н“ у Вандсвортс (передмістя Льондону) виголосив 22. березня ц. р. п. Гуго Ярдлей, пресовий референт Українського Бюра в Льондоні, обширну лекцію на тему „Українці та їхні змагання“.

„Тос-Н“ (читається „Так-Ейч“, скорочення назви Талбот Гавз) — це одня з найбільш поширених в Англії філянтропійних організацій з пів міліоном членів. Патроном організації є король Юрій, президентами льорд Бейден-Пауел та льорд Болдвин, кол. премієр.

Бесідник дав короткий історичний огляд української визвольної боротьби та підчеркнув, що в теперішніх переломових хвилинах світ чомусь за мало ваги присвячує українській справі, яка в кожному конфлікті, що може виринути у східній Европі, буде відогравати першорядну ролю.

Після лекції вивязалася жива дискусія, в якій брало участь дуже велике число присутніх. Найбільше число запитів відносилося до українських справ у Польщі.

(УКБЮРО, Льондон.).

Звичайні Загальні Збори

Видавничої Спілки „Діло“,

кооперативи з обмеж. відповідальністю у Львові відбудуться в пятницю 12. травня 1939 р. в год. 17-ій в льокалі Редакції „Діла“, Ринок 10 з таким порядком нарад:

1) Відчитання протоколу з останніх Заг. Зборів.

2) Звідомлення управних органів з діяльности за рік 1938 та звіт з переведеної ревізії.

3) Звіт Контрольної Комісії, затвердження біляису і уділення абсолюторії.

4) Розділ чистого зиску.

5) Вибір 3 членів Надзірної Ради і заступників.

6) Вибір Контрольної Комісії.

7) Затвердження прелімінаря буджету на рік 1939.

8) Визначення найвищої квоти зобовязань кооперативи і визначення найвищого кредиту для одного члена.

9) Внески і запити.

Річні замкнення і біляис виложені в льокалі кооперативи для перегляду членам.

Надзірна Рада.

ПЕРШИЙ ДЕНЬ ПОБУТУ МІН. ҐАФЕНКУ В ПАРИЖІ.

ПАРИЖ, ПАТ. Перший день побуту мін. Ґафенку в Парижі був заповнений розмовами з французькими державними мужами. Румунський міністр відбув довшу розмову з премієром Даладіє, якому вручив особистий лист короля Карла. Крім того Ґафенку говорив ще з мін. Бонне. Підчас розмови обговорено актуальні питання закордонної політики. Дальші розмови будуть відбуватися завтра.

ДОВГА НАРАДА З ШЕФОМ ҐЕНЕРАЛЬНОГО ШТАБУ.

РИМ, ПАТ. Мусоліні відбув довшу розмову в Рокка де ля Камінате з міністром фінансів і з шефом штабу сухопутньої армії.

Відозва Епископату Польщі трьох обрядів.

Дня 26. IV. ц. р. відбулася у Варшаві під проводом кард. Гльонда конференція Епископату Польщі, в якій взяло участь 31 владик усіх трьох обрядів. Конференція видала відозву до вірних, в якій взиває скріпити засоби оборони держави. Покликуючись на мирову відозву Св. Отця, владики заряджують у місяці травні відправляти у всіх святинях травневі богослуження в намірении мира та за успіх держави; вкінці взивають усіх дітей жертвувати свої молитви підчас травневих богослужень за успіх держави та за згоду серед народів. Під відозвою підписані: митр. Андрей Шептицький, еп. Григорій Хомишин, еп. Йосафат Коцнловський і апост. адміністратор Лемківщини о. Яків Медвецький.

—о—

Українські кооперативні установи на протилетунську позичку.

Ревізійний Союз Українських Кооператив, що дістав від міністерства скарбу право синдикату для продажі позички і бонів протилетунської оборони, дав доручення 60-и нашим кредитовим кооперативам (Українбанкам) переводити субскрипцію позички. У Львові наші кооперативні установи закуповують позичку у Центробанку. Досі закупили: 1) Промбанк — 2.000 зол.; 2) Центросоюз — 12.000 зол.; 3) Центросоюз, службовики — 1.600; 4) Маслосоюз — 6.100; 5) Народня Торговля за себе і службовиків — 4.400 зол.; 6) Дністер (Т-во обезпечень) — 5.000 зол.; 7) Дністер (Кооп. Банк) — 4.000 зол.; 8) Карпатія — 10.000 зол.; 9) Український Робітничий Союз, Львів — 40 зол.; 10) Народня Гостинниця — 1.000 зол.; 11) Вид. Спілка „Діло“ — 1.000 зол.; 12) Центробанк — 4.000 зол.; 13) Сільський Господар — 1.000 зол.; 14) Вид. Кооп. „Хортиця“, Львів — 100 зол.; 15) Суспільний Промисл — 2.100 зол.; 16) Кооп. „Українське Народне Мистецтво“ — 300 зол.; 17) Кооп. „Пласт“, Львів — 300 зол.; 18) Вирібня „Мота“, Львів — 100 зол.; 19) Фабрика батерій „ЕКО“ — 600 зол.; 20) Акц. Спілка І. Левинський, Львів — 1.000 зол.

Досі українські кооперативні установи підписали через Центробанк 115.900 золотих.

Далі припиняють діяльність українських товариств.

ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТИ ТРЬОХ ЧИТАЛЕНЬ У ДОБРОМИЛЬЩИНІ.

Повітове старосто в Добромилі припинило діяльність отсих читалень „Просвіти“: Добромиль-Гучок, Комаровичі і Сливниця.

Як причину припинення діяльности читальні в Добромилі-Гучок старосто подало, що читальня стала осередком політичної і протидержавної аґітації, не подаючи ніяких конкретних фактів.

Дотично Комарович старосто навело конкретні факти, якими є: читальня всупереч забороні уладила забаву з танцями, 2) у виставі брала участь учениця нар. школи, 3) продовжено фестин, на який читальня дістала дозвіл лише до год. 21, а закінчила в год. 24. та вкінці 4) один найважніший, що якісь невідомі вломники вдерлися до „Людового Дому“, звідки вкрали радієвий апарат.

Мотиви припинення діяльности читальні „Просвіти“ у Сливниці: 1) в часі громадських виборів ведено виборчу аґітацію, 2) в льокалі товариства завішено тризуб, який криє в собі знамена політичної демонстрації та проґанди, 3) вночі одному мешканцеві вибито шибу. Це сталося 25. III., а 26. III. вже припинено діяльність читальні.

Поруч згаданих вище читалень старосто припинило діяльність також кружка „Сільського Господаря“ та „Рідної Школи“.

ЛЮБАЧІВЩИНА.

Дня 14. квітня ц. р. повітове старосто в Любачеві припинило в діяльности читальню „Просвіти“ в Біґалях. Причина: „загроза публичного спокою“.

Також в Улазові, пов. Любачів і в Щуткові припинено діяльність читальні „Просвіти“ і кружка „Рідної Школи“.

Виселили з Косова Гуцульського.

Старосто в Косові Гуцульськім наказало покинути негайно косівський повіт та оселитись у повіті, який був би віддалений від державної границі найменше 60 км., Іванові Пантелюкові, у рідному селі Брустурах, п. Косів Гуцульський. Дня 25. IV. Пантелюк покинув Брустури і пішов у скитальщину, залишивши у Брустурах жінку і річну донечку, як також своїх старих родичів.

Пантелюк має 26 літ, шкіл не скінчив ніяких, але не є анальфабетом з причини свого книгофільства, уродженої інтеліґенції та здібностей. Він знаний ширше як деревориткик з виставки АНУМ-у та виставки культури у Ворохті.

Мотив виселення: карний зі статті 97, §. 1. к. к. (півтора року вязниці за приналежність до ОУН).

Історична промова канцлера Гітлера.

(Продовження із ст. 1.)

З тої то причини знайшов я остаточно розвязку для богатьох правдоподібно спірних просторів, про які повідомив не лише закордон, але теж власний край і запевнив їм пошану. Цього мого становища не зміняю і воно не буде змінене.

ПОВОРОТ САРЩИНИ ДО НІМЕЧЧИНИ

усунув усі територіяльні спірні справи між Францією і Німеччиною. Я все уважав жалюгідним, що французькі державні мужі не признавали мого становища зовсім зрозумілим. Нині є воно інакше. Я висловив цей погляд не з остраху перед Францією, я висунув його щоб довести в Европі до миру, усуваючи вічно відкриту справу ревізії, що була би бацилем постійної небезпеки та напруження. Якщо нині дійшло до цього напруження то

НІМЦІ ЗА ЦЕ НЕ ВІДПОВІДАЮТЬ.

Відповідальність за це спадає на міжнародні елементи, що пляново довели до цього напруження для своїх власних капіталістичних інтересів. Я склав богатьом державам важні заяви. Ні одна з тих держав не може жалуватися, щоб Німеччина колинебудь висувала до неї домагання, що були б суперечні з цим становищем. Ні один з північних державних мужів напр. не може припускати, що німецький уряд або німецька прилюдна опінія моглаб загрозити суверенність або непорушність тих держав.

Я щасливий, що деякі европейські уряди приняли німецьку заяву та

ВИЯВИЛИ ПОБАЖАННЯ ПОГЛИБИТИ НЕВТРАЛЬНІСТЬ.

Це торкається Голяндії, Бельгії, Швайцарії та інших. Про Францію я вже згадував. Не треба згадувати про Італію, з якою лучить нас найглибша і найтісніша приязнь, або про Мадярщину та Югославію — наших сусідів, з якими живемо у приязни.

Я не залишав сумніву, що є й інші обставини, які гостро нарушують право самовизначення нашого народу — на них я ніколи не міг би погодитися. У кожній своїй промові я займав таке саме становище до тих держав.

АНШЛЮС УСУНУВ ОДНУ З НАЙБІЛЬШ НЕСПРАВЕДЛИВИХ ПОСТАНОВ ВЕРСАЙСЬКОГО МИРА

та привернув право самовизначення для 7 міліона німців.

Поділ Чехо-Словаччини.

Опісля Гітлер перейшов до питання Чехії та Моравії.

Коли німецькі племена покинули Чехію, втиснувся туди

ЧУЖИЙ СЛОВЯНСЬКИЙ НАРІД, ЩО ЙОГО НІМЦІ ОКРУЖИЛИ ПІДКОВОЮ.

Під господарським оглядом ці краї могли існувати лиш у звязку з німецьким народом та його господаркою. У тисячлітнім співжитті чеська культура оформилася під впливом німецької. Чеський нарід заслуговує на пошану з огляду на здібности, трудящий характер та привязання до батьківщини. Демократичні творці версайського мира поручили чеському народові

РОЛЮ ЖАНДАРМА,

який мав перешкоджувати у консолідації Середущої Европи та який мав утворити для большевиків поміст для агресії до Европи. Мої погляди на цю справу були все ясні. Від перемоги націонал-соціялізму

СПРАВА ЧЕХІЇ БУЛА ЛИШ ПИТАННЯМ ЧАСУ.

Західна Европа у власнім інтересі утворила ту штучну державу і тому підтримувала постійно ту державу також фінансово. Ціль була одна: Утворити добре озброєний бастіон проти Німеччини, який міг би стати також цінною летунською базою. Свідчить про те заява міністра Кота. Коли Німеччина рішила знищити цю летунську базу, вона робила це

НЕ З НЕНАВИСТИ ДО ЧЕСЬКОГО НАРОДУ.

Я сам виступав тоді як оборонець не лиш німецьких інтересів, але й чеських. На випадок конфлікту чеський нарід був би потерпів катастрофальні втрати. Я вдоволений, що не зважаючи на злобу демократій вдалося не допустити до катастрофи в Середущій Европі, завдяки німецьким засобам та завдяки співпраці чеського народу.

У межах націонал-соціялістичної Німеччини сповниться те,

ЗА ЩО БОРОЛИСЯ ДЕСЯТКАМИ ЛІТ НАЙЛІПШІ СИНИ ЧЕСЬКОГО НАРОДУ:

право до власного національного життя. опіка над тим життям. Німці не виречуться расових засад, які зрештою вийдуть на хосен не лиш німцям, але й чехам.

Ще в березні 1938. р. я сподівався, що вдасться розвязати питання меншин у Чехії мирно, та п. Бенеш, що був у руках свого міжнародного фінансіста, з питання зробив військовий виступ, почав переслідувати німців та проголосив мобілізацію. Він старався наразити Німеччину на міжнародній розгром, на втрату престіжу.

Можливість мирної розвязки не відповідала демократичним підбурювачам. Вони

НЕНАВИДЯТЬ НІМЦІВ ТА БАЖАЛИ Б ЇХ ЗНИЩИТИ.

Але чим є для них чехи? лише засобом для здійснення мети. На їхню думку німці мали дві можливости:

1. приняти чеську мобілізацію і тим самим соромну невдачу,

2. війна з Чехією, получена з мобілізацією незацікавлених у цій справі европейських народів.

Тоді Гітлер рішив розбудувати

УКРІПЛЕННЯ НА ЗАХОДІ.

25. вересня 1938. ці укріплення були вже у стані, який перевищував 30 або 40 разів лінію Зигфрида з часів світової війни. Ніяка сила не зможе проломити тих укріплень.

Мінхенська конференція була зайва. Вона відбулася лиш тому, що держави, які спершу підбурювали чехів до війни, опісля старалися уможливити собі відступ приличним способом.

По Мінхені залишилося питання границь нової держави нерозвязане, бо Німеччина й Італія узалежнили ґарантії від згоди всіх сумежних держав. Крім того було чимало нерозвязаних питань: мадярські та польські домагання, справа Словаччини та

КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Італія та Німеччина піднялись арбітражу, не треба було відкликуватися до посередництва 4-ох великодержав. Анґлія ні Франція не могли видвигнути спротиву проти договору, заключеного на мінхенській конференції.

Карпатська Україна.

ГІТЛЄР ЗЯСУВАВ МАДЯРСЬКІ ДОМАГАННЯ ДО КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ ТА СТАНОВИЩЕ ПОЛЬЩІ В ТІЙ СПРАВІ І ЗАЯВИВ ТАКЕ:

У ЗБЕРЕЖЕННІ ТАКОГО СТАНУ БУЛА ЗАІНТЕРЕСОВАНА ЛИШ ОДНА ДЕРЖАВА — РУМУНІЯ, ЯКОЇ НАЙБІЛЬШ КОМПЕТЕНТНИЙ ПРЕДСТАВНИК ЗАЯВИВ МЕНІ ОСОБИСТО, ЩО ПОБАЖАНА БУЛА БИ БЕЗПОСЕРЕДНЯ СПОЛУКА КРІЗЬ КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ ТА СЛОВАЧЧИНУ З НІМЕЧЧИНОЮ. ЗГАДУЮ ПРО ТЕ, ЩОБ СХАРАКТЕРИЗУВАТИ „ТОЙ СТРАХ ПЕРЕД ОКРУЖЕННЯМ“, ЩО ЙОГО ВІДЧУВАЄ РУМУНСЬКИЙ УРЯД НА ДУМКУ „АМЕРИКАНСЬКОГО ЯСНОВИДЦЯ“.

ПРИЙШЛА ХВИЛИНА, КОЛИ Я РІШИВ В ІМЕНИ НІМЕЦЬКОГО УРЯДУ, ЩО НЕ МОЖЕМО ДАЛЬШЕ ОБТЯЖУВАТИСЯ НЕНАВИСТЮ І ЗБЕРІГАТИ ВИПАДОВИЙ ШЛЯХ ДО РУМУНІЇ, ВИСТУПАЮЧИ ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ І МАДЯРСЬКИХ ДОМАГАНЬ СПІЛЬНОГО КОРДОНУ.

ЗРЕШТОЮ ЧЕСЬКИЙ УРЯД ВЕРНУВСЯ ДО ДАВНІХ МЕТОД, СЛОВАЧЧИНА ВИЯВИЛА БАЖАННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ — НЕ БУЛО МОВИ, ЩОБ ДАЛЬШЕ ЗБЕРЕГТИ ТУ ДЕРЖАВУ.

Протекторат над Чехією та Моравією

Вже у першій розмові заявив я мін. Хвальковському, що коли б чехи поробили якісь кроки в дусі тенденцій п. Бенеша, Німеччина не допустить до розвитку ситуації в тім напрямі і здавить їх в зародку.

Безнастанна пропаганда брехні в чеській пресі виявляла, що небавом вернеться давня ситуація. Маси муніції, нагромаджені в Чехії, загрожували великою експльозією. Після окупації Чехії сконфісковано там 1582 літаки, 2575 гармат, 785 мінометів, 469 повзів, 43,876 скорострілів, 114.000 револьверів, 1,090.000 крісів, понад міліярд крісових набоїв, понад 3 міліони артилерійської, крім того маси воєнного виряду. Щастя для міліонів людей, що це гніздо небезпеки усунено.

Без сумніву, чеську справу розвязано без британської контролі. Чехія та Моравія як рештка б. Чехословаччини,

НЕ МАЮТЬ НІЧОГО СПІЛЬНОГО З МІНХЕНОМ.

Німецькі кроки у тій прастарій вазальній державі Німеччини не підлягають британській контролі ні критиці так само, як не підлягає німецькій брит. політика в північній Ірляндії

Гітлєр зірвав морський договір з Анґлією.

Не розумію, як можна було на „той випадок“ розтягати мінхенське порозуміння між мною та Чемберленом. Те порозуміння торкалося виключно анґльо-німецького співжиття. Якщоб воно торкалося всеї діяльности Німеччини в майбутньому, Анґлія не могла би зробити ніякого кроку в Палестині чи де інде без повідомлення Німеччини. Коли

ПАН ЧЕМБЕРЛЄН

робить з того висновок, що я нарушив мінхенський договір, приймаю це до відома і витягаю консеквенції.

У взаєминах з Анґлією я все старався привернути близьку анґльо-німецьку співпрацю.

АНҐЛІЯ ЗДОБУЛА СВОЇ КОЛЬОНІЇ НАСИЛЛЯМ —

ніяка держава не повстала іншим шляхом. Перед історією менше значить метода, ніж вислід. Я повний подиву для кольонізаторської праці анґльосасів, але не резиґную з права до життя для мого народу. Годі привернути приязнь з Анґлією, доки анґлійці не погодяться з тим, що істнують не лиш анґлійські інтереси, але й німецькі. Коли

АНҐЛІЯ ГЛЯДИТЬ НА НАС ЯК НА ВАСАЛЬНУ ДЕРЖАВУ,

ми даремно пропонували їй нашу приязнь. Очевидно — не є це причина до розпуки.

Чемберлен заявив, що не може покладатися на німецькі запевнення. Я приняв це до відома — в теперішніх умовинах зрозуміле, що не будемо вмовляти йому ні анґ. народові становища, яке може полягати лиш на довірю.

В часі моєї примирної політики супроти Анґлії я погодився на обмеження морських зброєнь, щоб ніколи не дійшло до війни між Анґлією та Німеччиною. Маю цю волю і дальше, але мушу ствердити, що в Льондоні не мають того переконання, але вважають, що

В ЯКИЙ КОНФЛІКТ НІМЕЧЧИНА НЕ ВМІШАЛАСЬ БИ, АНҐЛІЯ МУСИТЬ СТАНУТИ ПРОТИ НІМЕЧЧИНИ.

Анґльо-німецьку війну вважають там чимось самозрозумілим. Жалую того, бо одиноким домаганням, яке я ставив і ставитиму Анґлії

Є ЗВОРОТ КОЛЬОНІЙ.

При тім я зазначував, що ця справа не може бути причиною збройного конфлікту. Я був усе переконаний, що Анґлія вище цінитиме німецьку приязнь, ніж безвартісні для неї б. німецькі кольонії, які мають таку велику вартість для Німеччини. Колиж Анґлія офіційно та в публіцистиці висловлює погляд, що у всіх обставинах і все треба виступати проти Німеччини, та потверджує це політикою окруження. тоді

НЕМА ВЖЕ ОСНОВ МОРСЬКОГО ПОРОЗУМІННЯ.

Я рішив заявити це нині британському урядові.

Коли ж Англія бажала би приступити до переговорів з Німеччиною, я був би дуже щасливий, коли би міг ще дійти до ясного і виразного порозуміння.

Не хочемо нічого, що до нас давно не належало. Ми відібрали

МЕМЕЛЬ

і віримо, що це додатньо вплине на наші взаємини з Литвою. Німеччина хоче зі всіми жити у приязни з огляду на торговельні звязки. Замість, буцімто Німеччина старається узалежнювати від себе краї під господарським оглядом — це жидівський нонсенс.

Зворот Данціґу та шлях через Поморя.

Демократичний світ жалував, що не дійшло до проливу крови, тому шукав нової нагоди, щоб ще раз нарушити европейську атмосферу, і найшов німецьку військову підготову, буцім то проти Польщі.

Версайський мир, віддаючи Польщі коридор до моря, хотів

НА ВСІ ЧАСИ УНЕМОЖЛИВИТИ ПОРОЗУМІННЯ МІЖ ПОЛЬЩЕЮ ТА НІМЕЧЧИНОЮ,

рівночасно зробити тій останній найбільш болючу рану.

Я стояв на становищі, що не можна нехтувати конечности польського доступу до моря та що сусіди не повинні штучно управлювати собі життя. Покійний маршал Пілсудський був такої самої думки, тому погодився заключити договір, на основі якого обі держави погодилися не вживати війни для поладнання взаємовідносин. У тім договорі зроблено Польщі один виняток: Устійнено, що вже до тепер заключені Польщею договори залишаться правосильними. Самозрозуміле, що

ЙШЛО ТУТ ПРО ВЖЕ ІСТНУЮЧИЙ ПАКТ ПОМОЧІ З ФРАНЦІЄЮ, НЕ ПРО ДОГОВОРИ, ЯКІ ПОЛЬЩА ДОВІЛЬНО ЗАКЛЮЧУВАТИМЕ.

Між Польщею та Німеччиною залишилось одно нерозвязане питання, яке скорше чи пізніше треба було розвязати: питання Данціґу.

ДАНЦІҐ — ЦЕ НІМЕЦЬКЕ МІСТО, ВОНО ХОЧЕ ДО НІМЕЧЧИНИ.

Цьому містові накинули диктатори Версайського мира договірні умови з Польщею. Так чи інакше необхідно було вирішити питання Данціґа, найпізніше після постепенного вигаснення Ліги Націй, яку заступав там винятково тактовний високий комісар. Проблему Данціґу обговорювано перед кількома місяцями — тепер

Я ПРЕДЛОЖИВ ПОЛЬЩІ КОНКРЕТНУ ПРОПОЗИЦІЮ.

Тепер комунікую вам цю пропозицію — вирішіть самі, чи не становила вона у службі для европейського мира найсильнішого кроку, який можна собі уявити.

Я вияснив варшавському урядові, що як він хоче мати доступ до моря, так само й Німеччина потребує доступу до своєї східної провінції. Як польська дорога до моря, так і німецька — до Сх. Прусії не мають

НІЯКОГО ВІЙСЬКОВОГО ЗНАЧІННЯ,

лише виключно психольогічне й господарське.

Я НАКАЗАВ ЗРОБИТИ ВАРШАВСЬКОМУ УРЯДОВІ ТАКІ ПРОПОЗИЦІЇ:

1. ДАНЦІҐ ВЕРТАЄТЬСЯ ДО НІМЕЧЧИНИ ЯК ВІЛЬНЕ МІСТО.

2. НІМЕЧЧИНА ДІСТАНЕ ЧЕРЕЗ ПОЛЬСЬКИЙ КОРИДОР ОДНУ ЗАЛІЗНИЦЮ Й ОДНУ ШОСУ, З ТАКИМ ЕКСТЕРИТОРІЯЛЬНИМ ХАРАКТЕРОМ, ЯК ДЛЯ ПОЛЬЩІ МАЄ КОРИДОР.

ЗА ТЕ НІМЕЧЧИНА ГОТОВА.

1. ВИЗНАТИ ВСІ ПОЛЬСЬКІ ГОСПОДАРСЬКІ ПРАВА В ДАНЦІҐУ.

2. ПРИЗНАТИ ПОЛЬЩІ ВІЛЬНУ СМУГУ У ПРИСТАНІ ДАНЦІҐУ, ДОВІЛЬНОЇ ВЕЛИЧИНИ, ТА СВОБІДНИЙ ДОСТУП ДО ТОЇ СМУГИ.

3. ВИЗНАТИ КОРДОН З ПОЛЬЩЕЮ ЗА ОСТАТОЧНО УСТІЙНЕНИЙ.

4. ЗАКЛЮЧИТИ З ПОЛЬЩЕЮ ПАКТ НЕАГРЕСІЇ НА 25 РОКІВ.

5. ЗАГАРАНТУВАТИ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СЛОВАЧЧИНИ РАЗОМ З ПОЛЬЩЕЮ ТА МАДЯРЩИНОЮ, СЕБТО ЗРЕЗИГНУВАТИ З ОДНОСТОРОННОЇ НІМЕЦЬКОЇ ПЕРЕВАГИ В ТІМ КРАЮ.

ПОЛЬЩА ВІДКИНУЛА ТІ ПРОПОЗИЦІЇ ТА ПОГОДИЛАСЯ ЛИШЕ:

1. ПЕРЕВЕСТИ ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ ЗАСТУПЛЕННЯ ВИС. КОМІСАРЯ ЛІГИ НАЦІЙ У ДАНЦІҐУ.

2. РОЗГЛЯНУТИ ПИТАННЯ ОБЛЕГЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ ТРАНЗИТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ КРІЗЬ КОРИДОР.

Прикре для мене таке

НЕЗРОЗУМІЛЕ СТАНОВИЩЕ ПОЛЬЩІ,

та ще прикріше, що Польща вважає, що під впливом брехливої світової кампанії мусить покликати під зброю свої війська, дарма, що Німеччина не змобілізувала ні одного вояка. Майбуття вирішить, чи Польща повинна була відкинути пропозицію: вона була тим, що бере — не тим, що дає, бо нема сумніву, що

ДАНЦІҐ НЕ БУДЕ НІКОЛИ ПОЛЬСЬКИМ.

Відповідь „панові Рузвелтові".

Пан Рузвелт уважає, що сотки міліонів людей живе у страху перед війною та згадує про війни, які велися після всесвітної; у тих війнах Німеччина не брала участи. Німці зясовують собі, що кожна велика війна може залишити поважні наслідки на багато поколінь. Не вважаю, щоб кожна війна мала поширитися на ввесь світ, якщо не поширять її штучно, системою пактів.

П. Рузвелт твердить, що більшій частині світа загрожує знищення від насилля.

НІМЦЯМ НІЧОГО НЕ ВІДОМО ПРО ТАКУ ЗАГРОЗУ ДЛЯ ІНШИХ НАРОДІВ.

П Рузвелт вважає, що провідники великих народів мають обовязок ратувати їх перед небезпекою. Тому є це каригідна легкодушність, коли деякі провідники не візьмуть у руки пресу, яка підюджує до війни, або утруднюють дипльоматичні взаємини, відкликуючи амбасадорів.

П. Рузвелт згадує, що 3 европейські народи втратили незалежність та 1 африканський. Чи мав він на думці поворот до Німеччини її давніх земель? Майже всіх первісних мешканців Африки підлано чужій владі, вживаючи брутального насилля. П. Рузвелт подає поголоски про майбутні дальші акти агресії; таке необосноване твердження — це

ГРІХ ПРОТИ МИРА.

Як п. Рузвелт мав на увазі якісь конкретні випадки, прошу назвати напасників та їхні жертви.

Як це підмічує п. Рузвелт, я запевнював, що

НІМЕЦЬКИЙ НАРІД НЕ ХОЧЕ ВІЙНИ.

Справді — ми не вели війни і не знаємо, по що мали б ми її вести.

П. Рузвелт уважає, що війну можна вести лише для самооборони. Добре, але арґумент самооборони видвигають здебільша оба противники. Нема на світі установи — разом з особою Рузвелта — яка вияснила б цю проблему.

Нема відповіди на пропозицію мирових розмов. Справді, але хто випустить зброю і піде на переговори, коли не дістане згори запевнення, що розвязка піде по його думці? Така доля стрінула Німеччину 1918 р.

П. Рузвелт уважає, що на конференцію треба йти, мов під суд, та

НІМЕЦЬКІ ПРЕДСТАВНИКИ ВЖЕ НІКОЛИ НЕ ПРИЙДУТЬ НА КОНФЕРЕНЦІЮ, ЯКА БУЛА БИ ДЛЯ НИХ ТРИБУНАЛОМ.

П. Рузвелт твердить, що коли народи мали би змогу явно висловлювати опінії про політику своїх урядів, це запевнило б мир. Я це роблю, але преса фальшувала та ставляла під питайний знак кожну мою заяву.

П. Рузвелт уважає, що я мусів дати йому, голові далекої держави вияснення. Відкіля він до того приходить? Так само я міг би запитати його, до чого змагає америк. закордонна політика, які її наміри супроти латинської Америки.

П. Рузвелт певно покличеться на

ДОКТРИНУ МОНРО

і відкине такий запит, як інґеренцію у справи американського континенту. Ми визнаємо таку саму доктрину для Европи, в першу чергу для простору і потреб Німеччини.

П. Рузвелт обіцяв закомунікувати нашу відповідь загроженим народам. Яким способом ствердив він,

ЯКИМ НАРОДАМ МИ ЗАГРОЖУЄМО?

Ми вислали до держав, щодо яких Рузвелт домагався запевнення, що їх не заатакуємо, запити: 1) чи вони чуються загрожені, 2) чи Рузвелт питав нас під їхнім впливом або хоча б у порозумінні з ними? Відповіди були негативні; до кількох держав і народів ми не могли вислати цих запитів.

Зверну увагу п. Рузвелтові на деякі історичні похибки: не Німеччина загрожує Ірляндії, а постійна англійська агресія, подібно як і Палестині.

НІМЕЧЧИНА ГОТОВА ДАТИ ЗАПЕВНЕННЯ КОЖНІЙ ДЕРЖАВІ, ПРО ЯКУ ЗГАДАВ РУЗВЕЛТ,

але під умовиною, що таке саме запевнення дістане від неї. Всі поголоски, немов би Німеччина хотіла нападати на американські держави чи вмішуватися в їхні справи, є ошуканством або брехнею.

П. Рузвелт радить

УВІЛЬНИТИ ДЕРЖАВИ ВІД ТЯГАРУ ЗБРОЄНЬ.

Гітлер виповів пакт неаґресії з Польщею.

Ті здогадні наміри агресії, що їх світова преса приписувала Польщі, довели до пропозиції ґарантії та до зобовязання польського уряду до взаємної помочі. Це зобовязання змусило би Польщу заняти військове становище супроти Німеччини на випадок конфлікту Німеччини з якоюнебудь державою, що накладав би на Англію обовязок акції.

Таке зобовязання не годиться з договором, що його я заключив з маршалом Пілсудським, бо в тім договорі входили у рахубу

ЛИШ ДОТЕПЕРІШНІ ЗОБОВЯЗАННЯ.

Яке значіння взагалі мали би пакти неагресії, коли б один з партнерів залишив собі низку вийняткових випадків?

З огляду на те

ВВАЖАЮ, ЩО ПОЛЬЩА НАРУШИЛА ДОГОВІР, ЯКИЙ Я ЗАКЛЮЧИВ З МАРШ. ПІЛСУДСЬКИМ, І ЩО ТОЙ ДОГОВІР ДАЛЬШЕ НЕ ІСТНУЄ.

Про те повідомлю польський уряд.

Не значить це, щоб я змінював становище до згаданих справ. Якщо польський уряд хотів би заключити новий договір з Німеччиною, щоб урегулювати взаємини, я це повитаю під умовиною, що таке урегулювання полягатиме на ясних її ообвязуючих для обох сторін зобовязаннях. Німеччина готова приняти таке зобовязання та шанувати його.

Відношення до Еспанії та Італії.

Неспокій, що в останніх часах повстав у Европі, викликала відома пропаганда, що є на послугах міжнародніх кол. Ненависть тих інтригатів тим більше зрозуміла, що саме в тім часі геройству одної людини, її народу та італійсько-німецькій підмозі небавом внесуть до Мадриду переможний прапор нац. Еспанії. В цім тріюмфальнім вїзді візьмуть участь і

НАШІ ДОБРОВОЛЬЦІ; НЕБАВОМ ПОВИТАЄМО ЇХ У НІМЕЧЧИНІ.

Намагання, щоб захитати італьо-німецькі взаємини, смішні. Німецький уряд має глибоке зрозуміння для італійської акції в Альбанії. Фашизм має право і навіть обовязок заневнити італійський життєвий простір.

ЦІЛЛЮ НІМЕЦЬКОГО УРЯДУ Є ЗАТІСНЕННЯ ВЗАЄМИН З ІТАЛІЄЮ ТА ЯПОНІЄЮ

Німеччина дала в цім напрямі вже давно свої пропозиції, і щойно коли останню з тих пропозицій — про 300-тисячну німецьку армію — відкинено, я дав приказ відбудувати німецьку збройну силу. Не противлюся проте розглядові роззброєневих пропозицій, але прошу звернути їх не до мене, а до інших.

П. Рузвелт заявляє, що є готов взяти участь у міжнароднім торговельнім договорі; перш за все він повинен

УСУНУТИ ПРОТИНІМЕЦЬКУ БОЙКОТОВУ КАМПАНІЮ,

що утруднює торговлю. Президент Вільсон обіцяв, що німецькі кольоніяльні домагання розглянеться так само, як всякі інші. Було би гарно, як би Рузвелт довів до здійснення слова Вільсона.

У закінченні промови Гітлер ствердив, що він вважає себе відповідальним за долю світа і що Провидіння покликало його, щоб він увільнив свій нарід з недолі. Гітлер здійснив це: він обєднав нарід, та дав йому мілітарну силу та постепенно усунув версайські постанови без проливу крови. Гітлер сподіється, що історія зарахує його до людей, які дали все найвище, чого можна очікувати від людини. Його світом є той, у якім умістило його Провидіння, для якого він обовязаний працювати. У службі свому народові Гітлер служить справедливости, добробутові, поступові та мирові цілої людської спільноти.

Німеччина зірвала мор. договір з Англією, але не збільшить мор. зброєнь.

ЛЬОНДОН, ПАТ. Німецький шарже д аффер у Льондоні доручив британійському урядові меморіял такого змісту:

1935. р. німецький уряд зробив британійському пропозицію морського договору, переконаний, що збройний конфлікт між обома державами неможливий. Німеччина погодилася, щоб її воєнна фльота мала 35% тонажу британійської, признаючи на все першенство Анґлії на морі. У Мінхені потверджено минулої осени, що оба уряди уважають морський договір символом бажання не допустити до війни між собою.

Німецький уряд все того хотів і дальше хоче — він нікуди не мішається до брит. інтересів. На жаль треба ствердити, що брит. уряд що раз то сильніше відступає від такої політики. Англія стала на становищі, що коли б Німеччина денебудь увійшла у збройний конфлікт, Анґлія мусить заняти супроти неї вороже становище, навіть якщо б не було загрози для брит. інтересів. Значить — брит. уряд не уважає війни з Німеччиною за щось неможливе; навпаки — вважає її начальним питанням своєї закордонної політики.

ЦЄЮ ПОЛІТИКОЮ ОКРУЖЕННЯ АНГЛІЯ ВІДІБРАЛА МОРСЬКОМУ ДОГОВОРОВІ ЙОГО ОСНОВУ ТА ВІДІБРАЛА ЙОМУ ПРАВОСИЛЬНІСТЬ.

З того огляду неможлива виміна інформацій, передбачена у 3. частині договору: таке зобовязання можна виконати лише при повнім довірю.

Зрештою німецький уряд і на майбутнє шануватиме якостеві постанови договору, щоб не доводити до загальних перегонів у морських зброєннях.

Якщо б брит. уряд хотів приступити до переговорів, що до майбутніх переговорів у цій справі, Німеччина прийме це охоче, якщо виявиться можливим дійти до ясних і категоричних постанов.

Кінець польсько - німецького пакту неаґресії.

ЗМІСТ НІМЕЦЬКОГО МЕМОРІЯЛУ.

БЕРЛІН, ПАТ. Німецьке Інформаційне Бюро оголосило текст німецького меморіялу, що його доручено у пятницю перед промовою Гітлера польському урядові.

Хід думок меморіялу такий самий, як частини Гітлерової промови, що торкається Польщі. Німеччина приймає до відома польсько - британійське порозуміння та комунікує Польщі таке:

ДОГОВІР З АНГЛІЄЮ СТОЇТЬ У СУПЕРЕЧНОСТИ З ПОЛЬСЬКО - НІМЕЦЬКОЮ МИРОВОЮ ДЕКЛЯРАЦІЄЮ З 1934. Р.,

дарма, що вона дала гарні вислідн та що ще 26. січня ц. р. обі сторони публично ствердили, що шануватимуть її постанови. Німецький уряд приймає польсько - англійський договір зі здивуванням: Є це правильний союзний

ПАКТ, ЗВЕРНЕНИЙ ВИКЛЮЧНО ПРОТИ НІМЕЧЧИНИ.

Зі зобовязання польського уряду виходить, що він готовий взяти чинну участь в англьо-німецькій аґресії, навіть якщо конфлікт не торкається польських інтересів.

З другого боку Польща зобовязалася безпосередньо з Німеччиною реґулювати всі спільні справи, не відкликуючись до посторонніх чинників. Тимчасом польський уряд дав доказ, що

ВОЛІЄ ОБІЦЯНУ ПОМІЧ ЧУЖОЇ ДЕРЖАВИ НІЖ БЕЗПОСЕРЕДНЮ МИРНУ ҐАРАНТІЮ НІМЕЧЧИНИ.

Польща не може покликуватися на те, що деклярація з 1934 р. не нарушувала зобовязань, що їх взяли на себе контрагенти давніше. Німеччина могла погодитися на польсько - французький союз, який переставав бути небезпечний з поліпшенням польсько - німецьких взаємин, але не на союз з Англією. [illegible]

ПОЛЬЩА ПОСТАВИЛА СЕБЕ НА УСЛУГИ АНГЛІЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ, ЩО ЗМАГАЄ ДО ОКРУЖЕННЯ НІМЕЧЧИНИ.

Німеччина не дала причини до такої політики: вона все запевнювала Польщу про приязний розвиток взаємовідносин. Німецька акція почата минулої весни нічим не нарушила польських інтересів, зате вона довела до польсько-мадярського спільного кордону. Німеччина натякнула, що вона готова розглянути з Польщею проблєми, які могли виплисти з нового укладу відносин у Середущій Европі.

В такім самім дусі запропонувала Німеччина Польщі урегулювання

СПРАВИ ДАНЦІҐУ.

(Умовини подали ми у промові Гітлера). Були вони мінімальні, та Польща відкинула їх відповідлю, яка зрештою мала форму контрпропозиції. Рівночасно Польща перевела частинну мобілізацію армії і тим схарактеризувала ціль переговорів з Англією. Німеччина не відповіла на те мобілізацією, але мусить ствердити, що

1. Польща не вихіснувала нагоди, щоб розвязати питання Данціґу та забезпечити його границю з Німеччиною і тим самим трівко скріпити приязні сусідські взаємини.

2. Рівночасно Польща приняла супроти іншої держави зобовязання, які годі погодити з духом, думкою ні навіть текстом німецько - польської декляраціі з 26. січня 1934 р.

ТИМ ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД САМОВІЛЬНО І ОДНОБІЧНО УНЕВАЖНИВ ЗГАДАНУ ДЕКЛЯРАЦІЮ.

Не зважаючи на це ствердження фактів, Німеччина не змінює основного наставлення до питання майбутнього укладу польсько - німецьких взаємин, якщоб польський уряд хотів урегулювати їх договором. Німецький уряд готов до того договору з одним застереженням: що така реґляментація мусіла б полягати на яснім зобовязанню, яке вязало б обі сторони.

—o—

Враження промови Ґітлера за кордоном

ЛЬОНДОН, ПАТ. Меморіял Німеччини викликав здивовання в Англії з огляду на арґументацію. Крім того анґлійці підкреслюють відсутність у промові позитивних, конструктивних елементів. Гітлер не замикає дверей для переговорів, але не дає ніякої бази порозуміння. У Льондоні критикують мотиви зірвання обох договорів, що зрештою не має значіння, бо вони оба вже не мають практичного значіння в теперішній атмосфері підозрінь. Згадки про німецьку збройну силу були обраховані на ефект у Німеччині.

ПАРИЖ, ПАТ. Французькі часописи помістили промову Гітлера здебільша на дальших сторінках та висловлюють погляд, що вона мала виключно пропаґандивну ціль. Гітлер — мовляв — не хоче війни, хоче дальше вести дипльоматичну акцію.

ВАШИНҐТОН, ПАТ. Американці підкреслюють, що Гітлер не замкнув дверей для мирної полагоди конфлікту. Державний департамент заявив, що не уважає промови Гітлера відповіддю на телеґраму Рузвелта.

—o—

РУЗВЕЛЬТ НЕ ПРОПОНУВАВ СТРІЧІ ГІТЛЄРОВІ АНІ МУСОЛІНІЄВІ.

ГАЙДПАРК, ПАТ. „Ню Йорк Таймс" подав вістку, буцімто Рузвельт запропанував Гітлерові й Мусолініеві розмову на повнім морі або на якімсь острові.

—o—

Справа ратифікації договорів з СССР.

ВАРШАВА, ПАТ. Сенатська комісія закордонних справ на засіданні у вівторок 2. ц. м. приділить реферати і може зайти про урядові законопроекти ратифікації двох договорів з СССР:

1) порозуміння у справі правного статуту торговельного представництва СССР,

2) торговельного договору зі СССР та додаткового протоколу до того договору.

—o—

ГОЛЯНДСЬКА ПРЕСТОЛОНАСЛІДНИЦЯ ВІДВІДАЛА Б. НІМЕЦЬКОГО ЦІСАРЯ.

ГАГА, ПАТ. Княжна Юліянна з чоловіком та донечкою відвідала б. німецького цісаря у Дорн.

Українські виборці!

В ДНІ 29-ГО Ц. М. ВІД ГОД. 10-ОЇ ДО 12. І ВІД 17. ДО 21. БУДУТЬ ВИЛОЖЕНІ В ЛЬОКАЛЯХ ОКРУЖНИХ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ ДО ПУБЛИЧНОГО ПЕРЕГЛЯДУ ОСТАТОЧНО УСТІЙНЕНІ СПИСИ ВИБОРЦІВ.

ОБОВЯЗКОМ КОЖНОГО УКРАЇНСЬКОГО ВИБОРЦЯ Є ПРОВІРИТИ, ЧИ ВІН Є ВМІЩЕНИЙ В СПИСІ.

ЯКЩО ВАС ПОМИНУЛИ У СПИСІ, ЗГОЛОСІТЬ ЦЕ НЕГАЙНО В КАНЦЕЛЯРІЇ ТЕХНІЧНОГО ВИБОРЧОГО КОМІТЕТУ, ПАСАЖ ГАВСМАНА 6. II. П.

ТЕХНІЧНИЙ ВИБОРЧИЙ КОМІТЕТ.

Сторінка без політики.

Останній вояка одної держави.

Всі европейські держави збільшують з дня на день свою армію. Та є в Европі держава, що цього тижня поховала свого останнього вояка. Це князівство Ліхтенштайн, де жив единий 95-літній вояк, водночас фельдмаршал і рядовик Андреас Клебер. В 1886. р. він разом з іншими 57-ми земляками зголосився на добровоцця по боці Австрії в ІІ війні з Прусією. Командантом цієї армії був дідо теперішнього ліхтенштайнського князя. Австрія програла, а живі добровольці Ліхтенштайну вернулись до дому доживати віку. Тепер цей ветеран помер і його, згідно з його волею, похоронили в однострою фельдмаршала зі звичайною рушницею і кавалерійською шаблею. На всіх урядових будинках спущені прапори на знак жалоби і все 10.000 населення мініятурної держави візьме участь у похоронах.

Престіл Аттилі.

Італійський собор на острові Торчельо на одній із венецьких лягун святкує цими днями 1300-ліття своїх засновин. З цієї нагоди один із місцевих мешканців передав управі собору історичне крісло, що згідно з переказом належало до короля гунів Аттилі. Коли Аттиля зайняв Італію, він вибрав собі як столицю острів Торчельо і звідти розсилав свої жорстокі присуди. Він сидів на широкому різьбленому камяному кріслі. Тепер цей престіл поставлять у соборі.

З життєпису міліярдерів.

Американська міліярдерка Анна Ґульд, донька короля американських залізниць, що дістала від нього усю спадщину, прожила у Франції 44 роки. Як молода дівчина вона приїхала в Париж і тут вийшла за ґрафа Боні в 1906. р. Два роки пізніше вона розвелась і вийшла за його свояка, князя Талейрана. Це подружжя було звязане з великим скандалом, бо ґраф Боні прийшов на шлюб до церкви і там його побив. Коли Боні видав свої спомини, він описав своє подружжя з Анною Ґульд і признався там, що він учив її як треба жити по ґрафськи. Це ґрафське життя коштувало його жінку 7 міліонів долярів, бо він за її гроші вибудував їй у Парижі і палату, що була точною копією славної паризької палати у Бульонському лісі, давньому королівському саді т. зв. Баґателі. Анна Ґульд розійшлася теж з князем Талейраном і залишивши багато міліонів у Франції, тепер у 65-ому році життя вернулася назад до Ню Йорку

—o—

Овочі дозрівають скорше?

З Африки, з міста Йоганнесбурґ, повідомляють, що там винайшли спосіб, як можна приспішити дозрівання плодів під впливом ацетиленового ґазу. Під впливом цього ґазу грушки, яблука і морелі дозрівають на деяких 10—15 днів раніше ніж досі. Відкрив цей спосіб місцевий учений д-р Драер, що почав свої перші досліди над сливками.

Наїзд щурів.

В зимовому сезоні, коли на побережжі Англії гуляв буревій, трапилася, на одній англійській вулиці Мейдмен, цікава сцена. На цій вулиці направляли підземний канал, звідки нараз почали вибігати щурі у такій великій кількости, що всі мешканці сусідніх домів не могли їх ні спинити ні повбивати. Щурі зачали вдиратися до домів крізь двері і вікна. Між дітьми і жіноцтвом повстала паніка, тимбільше, коли один щур скочив одній жінці на шию. Треба було покликати поліцію, яка мусіла щурів стріляти. Щойно по довгій облозі щурів, вдалося загнати їх назад до каналу. Щурі покусали неодну особу і були причиною кількох істеричних атак. Причина їх появи була в тому, що льондонський канал був безпосередньо звязаний з підземельними ходами, що виходили в море. Щурі втікали підчас буревію до міста.

Дві матері.

З одного шпиталю із Буенос Айрес вийшли одного дня дві жінки, яких життя склалося досить дивно. Марія Джіневра прийшовши до хати із своєю новонародженою дитиною застала свого чоловіка лікаря неживим. Він помер на удар серця вертаючися від одного пацієнта. Друга, що лежала поруч неї у шпиталі — Джіна Міралес уродила дитину, що важила пів кільограма, тоді як перша її дитина уроджена півтора дня раніше, важила 2 кільограми. Найбільший клопіт має ця мама з ріжними своїми знайомими і свояками, які зголошуються до неї з проханням, що хотять бути кумами її оріґінальних близнюків.

Лазнички задурно.

У швайцарському кантоні Валліс лежить над Роною маленька купелева місцевість, куди взимі і влітї зїжджаються численні гості. Це село 1.400 метрів над рівнем моря з цілющими гарячими джерелами, ріжними криницями, купелями і басенами. Головне джерело таке сильне, що на мінуту викидає зі себе 800 літрів кипятку 51 ступнів. Тому, що такої кількости води неможна використати для самих купелів, управа живця придумала спосіб, щоб нею огрівати кімнати ріжних готелів. Таке огрівання майже нічого не коштує, бо заступає вугілля.

Зі срібного екрану.

Австрійський режисер Макс Офульс, автор Шніцлерових „Любощів" приготовляє тепер сцену про Габсбурґів. Головною особою буде архикнязь Франц Фердинанд, що трагічно згинув у Сараеві. Дія почнеться від його молодечих літ, а закінчиться його смертю. За основу сценарія взяли повість німецького письменника Цукмаера, а режисери мають намір використати якнайбільше правдивих історичних фактів.

Син американського президента Рузвельта, що є співвласником одного великого кіновиробництва в Голівуді, приїжджає до Парижа на премієру фільми, яку вирежисерував на підставі архитвору англійської письменниці Емілії Бронте „Буреверхи". Англійське виробництво ставило вже цю фільму на підставі свого зразка з англійськими артистами в 1920. році.

В Німеччині зменшили кількість фільм і ввели дуже строгу цензуру для фільм на сучасні теми. Більшість фільм має підклад екзотичний з дією в Азії, або Африці. Доходи з кін за останній піврік сильно впали.

Ґрета Ґарбо залишилася без фірми, яка хотіла б її прийняти. Останній сценарій, написаний для неї під заголовком „Ніночка" чекає на режисера, бо трьох, до яких вона звернулася — Любіч, Цукор і Уйлер відмовилися взяти його на себе. Для неї написав уже хтось новий сценарій з життя відкривника раду Кюрі, але проби фільми не зможуть початися, поки донька Кюрі, визначна вчена Жоліо, не переґляне його і не дасть на нього своєї згоди.

У Голівуді виходить удруге заміж французька артистка Аннабеля за Тирона Павера. Її перший чоловік — князь Жан Мюра.

100 днів сну.

В Атенах трапився цікавий випадок летарґічного сну. Анна Фотіос упала з плятформи автобусу і втратила память. Вона поранила собі голову і негайно після цього заснула. Рани загоїлися, але недужа не прокинулася. Лікарі відживляють її штучно. Покищо не знайшли способу, щоб її розбудити. Попереднього року одна жінка упавши з даху, заснула таким самим сном на 153 днів. Коли вона збудилася, була зовсім здорова. Анна Фотіос має 28 років і лікарі сподіваються, що вона природно сама прокинеться.

—o—

ГУМОР.

У бюрі.

— Ти бачиш, як наш шеф поглянув на тебе грізно? Він сказав дотеп, а ти і не усміхнувся.

— Я тепер можу вже не сміятися навіть із найліпших його дотепів, бо від першого відходжу.

Наші часи.

Два приятелі стоять на залізничому двірці на пероні. Один із них подає руку своїй нареченій, яка на хвилинку входить до вагону. Перший приятель до другого:

— Ти бачиш! якийсь чужий мужчина поцілував твою наречену!

Другий: — Щож я можу зробити? це її чоловік; він виїжджає на відпустку перед своїм розводом.

Останнє бажання.

В одному американському стейті, убивають засуджених на смерть злочинців отруйним ґазом. Одного з них вводять до келії, де мають його стратити і питаються:

— Чи ви маєте яке передсмертне бажання?

— Так! — відповідає злочинець. — Прошу мені дати протиґазову маску найновішої системи.

У країні ощадних.

В шотляндському шпиталі схвильований лікар вбігає до салі з недужими, підходить до одного ліжка і каже:

— Вибачте мені, але я підчас операції у вашому животі забув одну рукавичку, тому прошу вас ще раз до операційної салі!

Недужий задумується і каже:

— А кілько коштує така рукавичка?

— Шилінґа.

— То дорахуйте собі шилінґа до рахунку і дайте мені спокій.

Адвокатська рада.

— Пане меценас! мій чоловік поводиться зі мною дуже зле. Що я маю робити?

— Не треба жіночих скарг, а енерґійної акції!

— Але якої?

— Внесіть негайно скаргу!

Торговля в малому місті.

Перед крамницею з вуджениною прибігає хлопчина і бачить, що вона замкнена. Він кричить крізь щілину:

— Дайте мені пару ковбасок!

Купець: — Мені не вільно в тій годині відчинити!

— То не відчиняйте, а дайте крізь дірку.

—o—

Вісти з Буковини і Басарабії.

СПІЛЬНЕ СВЯЧЕНЕ В ЧЕРНІВЦЯХ.

Жіноче товариство „Мироносиці“ в Чернівцях уладило в неділю 16. квітня в год. 12. у малій салі Народнього Дому спільне свячене для своїх членів та прихильників. Численних гостей привитала голова Т-ва пані Сірецька. Гарно прикрашена саля і столи зробили на присутніх приємне враження. Увесь дохід з цієї імпрези призначено для збігців з Карпатської України.

З ЖИТТЯ В ТОВАРИСТВАХ.

У неділю 23. ц. м. в год. 18-ій відбувся заходом Т-ва „Жіноча Громада“ в малій салі Народнього Дому в Чернівцях при численних гостях відчит п-і Бобикевич п. н. „Найвищий закон“. На відчиті була присутня п-і ред. О. Кисілевська з Коломиї.

В понеділок Т-во „Жіноча Громада“ уладило в честь п. О. Кисілевської святочне прийняття в помешканні нашої письменниці О. Кобилянської.

Український театр у Чернівцях виставить дня 7. травня ц. р. комедію „Трьох до вибору“. Дня 14. травня драму „Доки сонце зійде“. Ця вистава буде бенефісом заслужених артистів Марусі й Евгена Унгурянів.

Драматична секція Т-ва „Жіноча Громада“ під орудою режисерки Одарки Князький приготовляє свято „День Мами“ та готується виставити як новину драму молодого буковинця А. Довганчука п. н. „Казка старого рибалки“.

Спортове Т-во „Іван Мазепа“ дістало запрошення з кількох басарабських місцевостей приїхати туди на змагання.

Спортове Т-во „Довбуш“ переводить внутрішню реорганізацію.

У всіх інших товариствах покищо застій.

ТРОХИ СТАТИСТИКИ.

Підчас так зв. „санітарної офензиви“ в р. 1938 стверджено на терені сьогоднішньої Румунії такий стан: хворих на малярію 336.837, на сифіліс 182.487, на туберкульозу 120.401, (дійсний стан багато грізніший), пелягра 84.106, гуша 77.856, трахома 9.489, рак 7.281.

В українських повітах Буковини стан такий: повіт Чернівці — туберкульоза 1.358, місто Чернівці 242; повіт Сторожинець 1.344, пов. Радівці 5.573. Сифіліс повіт Чернівці 1.727, місто Чернівці 160, пов. Сторожинець 3.155 Радівці 1.108. Рак — повіт Чернівці 125, місто Чернівці 11, пов. Сторожинець 40, пов. Радівці 37. Малярія — повіт Чернівці 31, пов. Сторожинець, Радівці 103. Гуша — повіт. Чернівці 1.389, місто Чернівці 1.595, Сторожинець 5.880, Радівці 2.749, Довгополе (Кімполюнґ) 2.830. (Гуша, сифіліс та алькоголізм — це характеристична язва в наших горах; рум. влада, хоча зібрала ці далеко неповні дати, не робить майже нічого, щоб стримати дальше розповсюднення цих епідемій). Пелягра — повіт Чернівці 62, Сторожинець 53, Радівці 155, Сучава 600.

„Санітарна офензива“ не охопила дат алькоголізму, падачки і б. інших недуг. З Басарабії ще нема дат, але стан там багато грізніший, ніж на Буковині.

На підставі перепису населення в 1931 р. (Центральний Статистичний Інститут у Букарешті з різних причин досі не оголосив вислідку по народностям). Буковина має 933.594 мешканців. Поодинокі повіти: Чернівці (без міста) 208.000, Сторожинець 198.632, Радівці 192.660, Довгополе 109.431. Місто Чернівці 152.944.

На підставі перепису з 1910 р. на Буковині жило 403.000 українців. Від тоді це число значно збільшилося як природним приростом так і допливом басарабських українців на Буковину, котрі тут осідають головно по містах як купці, дрібні ремісники та робітники й домашня прислуга.

Чернівецька греко-кат. парохія мала перед війною 25.000 вірних. І це число значно збільшилося. Обчислюють, що сьогодні в Чернівцях коло 35.000 українців греко-католиків і к. 20.000 православних, разом 55.000.

В Чернівцях, окрім державних установ і кількох вулиць у центрі, де балакають по румунськи та по німецьки (жиди й українські „знімчені Юрки“), українська мова не стратила ставу свого посідання.

ЦІКАВИЙ РОЗПОРЯДОК.

Власники кавярень і великих ресторанів у Чернівцях дістали наказ у своїх льокалях вивісити таблички з написом: „Дискусії на політичні теми строго заборонені“.

Волод. Цепин.

Що писало „Діло“ 50 років тому.

Вівторок, 30. квітня 1889.

БУДУЮТЬ ДУХОВНУ СЕМИНАРІЮ.

„Будова руської духовної семинарії у Львові вже поступила так далеко, що почали вже роботи коло зверхніх фасад. Фасада у стилю пізнішого ренесансу представляється дуже гарно. Будову веде, як відомо, надінженір намісництва п. С. Гавришкевич. Руська семинарія з двома фронтами, на вулицю Коперника і Сикстуську, належатиме до найкращих будинків у Львові“.

„ВБИВАЮЧИ В НАС ПОЛЯКІВ НЕ ЗРОБИТЕ ЩЕ З НАС НІМЦІВ“.

„У пруській палаті панів промовляв учора поляк Косцельський підчас дебати над адміністраційним законом для Познанщини і сказав між іншим: „Нас можна, правда, знищити, але не як нарід. Але з уваги, що між поляками і німецькою державою є сфера спільних інтересів, не треба ще більше загострювати контрастів, які вже є. Вбиваючи в нас поляків не зробите ще з нас німців. Там, де кінчиться поляк, починається славянин, а в інтересі Прусії не є певно лишати пруських славян характеру поляків, який єдиний береже їх від небезпечних підмов. З уваги на бурю, яка надходить, така поведінка з поляками некорисна для монархії. На насильства у прибалтійських провінціях Німеччина не могла б краще відповісти, як признаючи полякам рівноправність.“

СТРІЧА ПРЕЗ. РУЗВЕЛЬТА З ГІТЛЕРОМ І МУСОЛІНІЄМ?

„Ню Йорк Таймс“ пише, що през. Рузвельт висунув думку у справі стрічі з канц. Гітлером і Мусолінієм. До стрічі дійшло би на повнім морі, або недалеко невтрального острова. През. Рузвельт хотів би в особистій розмові догідатися про мінімальну програму диктаторів і жертвувати своє посередництво, щоб осягнути тривкий мир в Европі.

„Ню Йорк Таймс“ пише, що през. Рузвельт висунув таку пропозицію ще між травнем і вереснем 1938 р., але тоді до стрічі не дійшло, бо канц. Гітлер заявив Мусолінієві, що не може покинути Европи навіть на короткий час

ПАТЬОМКІН ПРИЇХАВ ДО АНКАРИ.

АНКАРА, ПАТ. Заступник комісаря закордонних справ Патьомкін приїхав у пятницю 28. ц. м. зі Стамбулу до Анкари.

РАЙ КАРР. 3)

Стримане слово.

Хвилинку обидва мовчали. Перший заговорив Оллфой.

— Для мене це все незрозуміле. За тим мусить скриватися якась історія.

— Так. Історія дуже коротка

І Гартій став робити кільця по столі мокрим дном склянки.

— Тому десять років, я був занятий в одному підприємстві у Льондоні. То було величезне підприємство. Я сам був амбітний і моя жінка була амбітна: вона мною рядила. Вона мені приписувала, як маю жити. Вона назначувала мені одежу, приятелів, товариство, поживу. А коли я посмів перечити то зараз були сльози і жалі, що погано поводжуся з нею. Її гроші підтримували мій інтерес. Тим способом справа ще погіршалася. Врешті трапилося таке, що мені треба було поїхати на Далекий Схід, щоб тут заключити контракт в одній справі. Я приїхав сам і то був початок моїх вакацій. І що скажете? Тих вакацій я заживаю і досі.

— Якже?... — збентежений Оллфой не договорив.

Гартій зареготався.

— Я попросту втік! І ніколи не вернувся!

—Ах! — і вираз якоїсь заздрости показався в очах Оллфоя.

— А тепер щодо тих виробів з черепашини. Я вже вам казав, що хочу запровадити вас до доброго продавця. У нього ціни тверді. Та ви можете бути певні, що він не продасть вам сміття.

Гартій пильно глянув на туриста. Саме небо давало йому нагоду заробітку, якого він не повинен випустити з рук.

Але Оллфой бився з гадками. Якийсь час він не давав відповіди і коли став говорити, то звернув на тему втечі Гартія від жінки.

— Ге, ге! То вам легко вдалася, та втеча перед жінкою? Це було після судового процесу, чи як?

— Ні, це сталося дуже просто. Щодо самого факту, то це було стверджене в газетах...

Гартій опамятався і перестав. Пиво розвязало йому язик. Спосіб його утечі, то була його власна таємниця і він був би дурнем, якби все виляпав. Ще й Анна могла б якимсь способом про це довідатися. Далеко безпечніше держати язик за зубами і не виговорювати за богато.

— Ні, ні — сказав. — Судів ніяких не було! І додав скоренько: А тепер поговорім про ті вироби з черепашки.

— Ах, так! — сказав Оллфой і вирівняв зморшку на шовковому комірі свого жакета. — Якби ви могли вказати мені доброго продавця! Моя жінка має якусь слабість до виробів з черепашини і мені треба зробити їй дарунок з якоїсь особливої гарної штуки! Як я вам вже казав, вона щось посоловіла і заведудувала по тім всім і гарний дарунточок міг би її розвеселити.

— О, я це знаю! — І Гартій в собі захихикав. Ті всі жіночі „охи“ жінок, якжеж вони йому добре знані! Його спомин завернув до життя з Анною. Очевидно, що той хлопчисько Оллфой має на карку подібну жінку. Бідачисько! Гартій став скоренько думати, який продавець черепашиних виробів міг би йому стати в пригоді. Очевидно той, який признав би йому найбільшу платню за посередництво. Він мусить мати трохи часу, щоб усе обдумати.

— Слухайте мене, пане. Я знаю тут одного доброго продавця, та мені треба раніше з ним поговорити на самоті. Бо, коли він дізнається, що якийсь турист хоче купити, він запевне піднесе ціну на сто відсотків. Я попрошу його продати мені на мій рахунок і зроблю так, що він принесе вам товар до вашого готелю сьогодні вечором.

Не багато минут пізніше вони вийшли з Деметріядового бару а Гартій, не зважаючи на лихий стан своїх фінансів, гукнув на стрічного рікшу і казав себе завезти до крамниці Абдуля Алі.

Розвернувшися на подушках лектики і наставивши капелюх проти сонця, він усміхнувся сам до себе. Якимсь щасливим побутом він наткнувся на того добрягу Оллфоя! Як не як, а Далекий Схід гарна закутина! Все щось тут розгортається! А сагіб все якимсь способом здобуває свою перевагу. З почуття самовдоволення він глядів через кратки лектики на голі плечі кулїса, що стікали потом. Відтак переїздив попри вози запряжені буйволами, попри гуртки китайських робітників у синіх блюзах, попри жінки з базару в яскраво кольорових сорочках, попри вузькоплечих індійських писариків, в окулярах. Все те давало йому почування вищости.

Крамниця Абдуля Алі була темна і непривітна, а запорошені полички заповнені сорокатим крамом, званим „рідкою старовиною“, — дешевими китайськими вишивками і штучним бурштином. Крізь двері пхалися всякі базарні пахощі.

(Далі буде).

НОВИНКИ

30
КВІТЕНЬ

НЕДІЛЯ

Ст. ст. 17. квітня 1939.
3. Нед. Про розслабленого. Сим
Лат. 3. Нед. по Вел. Катерини.
Сонце: схід — 4.03, захід — 18.46.
Місяць: схід — 15.45, захід — 2.57.

Завтра: 1. травня. Понеділок
Ст. ст 18. квітня 1939.
Івана прп.
Лат. Филипа і Якова.
Сонце: схід — 4.01, захід 18.42.
Місяць: схід — 11.00, захід — 3.24
Післязавтра: 2. травня. Вівторок.
Ст. ст. 19. квітня 1939.
Івана Ветхопечерського.
Лат. Жигмонта.
Сонце: схід — 3.59, захід — захід — 18.43.
Місяць: схід — 18.14, захід — 3.54.

—o—

— **МАГАЗИН БІЛЛЯ І ПОСТЕЛІ МИХАЙЛА ПРОЦЯ, ЛЬВІВ — РИНОК 14 поручає: КОВДРИ, МАТРАЦИ,** готові подушки з піря, простирала, пошевки і всяке найвибагливіше жіноче і мужеське білля. — Ціни дуже низькі — товар першорядний. 442 22—30

— **ПОДАЄМО ДО ЗАГАЛЬНОГО ВІДОМА**, що всякі оповістки про загальні збори, концерти, відчити, товариські сходини, посмертні згадки та вістки особистого характеру міститимемо тільки за оплатою. — **Адміністрація „Діла“.**

— **Всім читачам „Діла“ до відома.** В деяких містах перепродавці газет не можуть тепер вивішувати перед своїми крамницями чи кіосками рекламових афішок українських часописів і покупці можуть думати, що в тих крамницях та кіосках „Діла“ не продають. Звертаємо на це увагу українського громадянства, щоб цим не давало себе збити з пантелику. Просимо домагатися „Діла“ всюди, отже також у тих крамницях та кіосках, які наших афішок не вивішують. — При цій нагоді радимо всім тим, що купують „Діло“ по крамницях, трафіках та кіосках, запренумерувати собі наш щоденник на постійне, бо тоді за ті самі гроші діставатимуть не тільки газету, але також кожного місяця безплатно вартісну книжку Бібліотеки „Діла“.

— **До Вп. Передплатників „Діла“ в Чехії і Моравії.** Наших Вп. Передплатників у Чехії і Моравії просимо вплачувати передплату на наш щоденник при помочі блянко-складанки, яку можуть набути у себе в кожному почтовому уряді (штука коштує 5 чеських сотиків). На тій складанці треба написати число конта 2.150 та фірму: Banka cesko-slovenskych legii; Praha; а на середній частині складанки: передплата часопису „Діло“. — Львів. 1—3

— **Для укр. громадянства єдиний укр. кооп.** ресторан „Ґастрономія“ у Львові при вул. Костюшка ч. 3. поручає здоровий та смачний харч і напитки. Окрема кімната на товариські сходини. 904 —2

В українській кооперативі „АРХО“, одержите готові меблі. Поручаємо: спальні, їдальні, кухні комбіновані кімнати. Памятайте: „Архо“, Львів, ул. Красіцких 18, тел. 272-04. —30

— **Лиси,** пелеринки, боа, готові і на замовлення поручає Юліян Глушевський Львів, пл. Капітульна 3 І. п. тел. 254-46. Нові журнали мод на 1940 р. До кінця травня дешеві перерібки.

— **Звичайні Загальні Збори** Видавничої Кооперативи „ВОГНІ“ відбудуться в суботу 29. квітня 1939. р. в год. 17. (пятій пополудні) в домівці кооперативи при вул. 29-го Листопада ч. 23, партер. — **Надзірна Рада.**

— **Вже виплачує довгоречинцеві будівельні позички** Кооп. Банк „Міщанський Союз Кредитовий“ у Львові, Руська 3. Тел. 215-16 Жадайте інформативного листка! 566

— **Високопреподобний** о. ігумен Климентій Шептицький та Впр. о. мітрат д-р Йосиф Сліпий виїхали 25. ц. м. до Риму.

— **Олена Пчілка, як мати і педагог.** Відчит на таку тему прочитає д-р Марія Деркач у клюбі „Нової Хати“ і „Труду“ дня 1. травня в год. 18. в домівці клюбу, Ринок ч. 39. 935

— **Сходини Членів Секції Україністів** при Товаристві „Учительська Громада“ відбудуться в суботу 29. квітня 1939. р. в год. 18. в домівці „Рідної Школи“ при вул. Оборони Львова ч. 12 з таким порядком: 1) Д-р Ярослав Гординський: Літературні шляхи підсовітської України; 2) Анкета у справі навчання української мови в ліцеях; 3) Чергові справи Секції. Гостям раді! 932

— **Чергові Сходини членів Т-ва „Обнова“** відбудуться в неділю 30. квітня, год. 10. рано.

— **Нова українська промислова станиця.** На днях повстала у Винниках к. Львова українська фабрика содової води і лімоняд „Нектар“, якої потребу відчувало вже давніше наше громадянство у Винниках та околиці. Нове підприємство є в руках молодого, українського підприємця Романа Михайлова, який дає запоруку, що це підприємство гарно розвинеться, чого йому щиро бажаємо.

— **Найближчі українські радієві авдиції.** Львівське радіо передаватиме в першій половині травня такі українські авдиції: у вівторок 2. травня в год. 14.30—14.45 літературний нарис проф. д-ра Василя Сімовича: „Іван Франко“, у вівторок 9. травня в год. 14.00—14.30 концерт легких українських пісень у виконанні хору ревелерсів „Евгена“ і тогож дня в год. 20-ій господарську гутірку інж. О. Дучимінської: „Раціональний випас худоби“. Проф. д-р В. Сімович, один з найкращих наших літературознавців та прелеґентів, реклями не потребує, хор „Евгена“ встиг собі теж здобути своїми виступами в радіо добру марку.

— **Чарівні спомини з весняних прогульок** запишете найтривкіше, фотографуючи на свіжих матеріялах з фото-крамниці Е-КОМП, Львів, вул. Сикстуська 29, тел. 203-30. 129 2-3

— **Вечір пісень та оперових арій Олени Дмитраш.** Заходом Союзу Українських Професійних Музик відбудеться в неділю 30. квітня в малій салі Муз. Т-ва ім. Лисенка Вечір пісень та оперових арій у виконанні оперової співачки Олени Дмитраш. У програму входять оперові арії таких композиторів, як: Галеві, Маскані, Пучіні, Верді та пісні Чайковського, Рахманінова, Барвінського, Лисенка, Людкевича й Січинського. При фортепіяні д-р Нестор Нижанківський.

— **За метрики.** Окружний суд у Самборі засудив о. Дмитра Гната з Великого Потока на 8 місяців та о. Омеляна Крайчика з Тершова на 6 місяців за „українізування“ метрик. Суд припинив обом виконання кари.

— **З польських осягів у Долинщині.** Біланс минулорічних освітньо-господарських праць польських організацій у Долинщині представляється на основі звіту, поміщеного в тижневику „Всхуд“ з 30. IV., зовсім поважно. В ділянці господарської підготови зорганізовано шестиденний курс для 28 передовиків, опісля переведено льокальні курси в 28 гуртах сільської молоді, „Кулка Рільничі“, кружки холачкової шляхти і також незорганізованих господарів обнято акцією одноденних освітніх курсів на теми весняної управи. В цій акції використано апарат сільської кінематографічної кооперативи, висвітлюючи в кожній з місцевостей кілька коротких пропагандових фільм. Цю акцію переведено в 54 громадах, отже в 3/4 долинського повіту. Учасників курсів було 2.928 осіб. На терені кружків сільських господинь улаштовано два 5-ти тижневі курси крою та шиття в місцевостях Рахинь і Витвиця і також два 4-тижневі трикотарські курси в Розтоках та Перегінську. На цих курсах перешколено 124 учасниць. В інших кружках відбулись одно-, дво-, або і три-тижневі курси варення, раціонального доєння, з ділянки гігієни та ветеринарії. Розуміється, що на всіх тих курсах польське патріотичне виховання відігравало основну ролю. Це має своє значіння хоч би з уваги на те, що долинський повіт у величезній перевазі етнографічно український.

— **За петардовий замах на похід робітників.** Перед окружним судом у Львові почався процес М. Пльондри, В. Ноги, Й. Ґонсевича, А. Подолеца, Р. Янічека і Ф. Ґринчишина, здебільша членів ендецької організації „Праца Польска“ за те, що обкидали зпоза огорожі політехніки петардами і камінням похід робітників підчас 1-травневого свята м. р. Тоді то від петард було 8 робітників ранених, з того 2-ох важко ранених, а саме: Ч. Каспрович і Т. Уршин, який остав калікою, бо відломки петарди покалічили праву руку. Підсудні не признаються до вини.

— **Намагалися перекупити свідка.** Львівська поліція арештувала перед трьома днями 29-літнього Ізака Васермана фальсе Сеґаля під замітом кишеневих крадежей, що він їх виконав перед кількома днями, а саме він обікрав Ройзу Ватман, Мендля Реґана і Теодора Сподарка з яворівського повіту. Свідки пізнали Васермана, але він не признався до крадежей. Безпосередньо по арештуванні Васермана поліція довідалася, що Герман Сеґаль (вул. Арцішевського) та Ушер Шапіра (вул. Жовківська) намовляли Боруха Фальбера до фальшивих зізнань, зокрема, щоб він, як пошкодований на розправі, яка відбудеться проти Васермана не обтяжував його. За те вони дали Фальберові 49 зол. Обох жидків, що намагалися перекупити свідка, арештували.

— **За переховування зброї.** Перед апеляційним судом у Львові відбулася розправа проти 4-х польських студентів медиків: Орхелі, Опелі, Зарембського і Шамовського, з яких двох двох перших окружний суд у Львові засудив по 5 місяців за переховування петард, ножів, кастетів і т. д. у домі медиків при вул. Солодовій Апеляційний суд затвердив присуд щодо двох перших підсудних. Крім того змінив присуд щодо Зарембського і Шамовського, яких засудив по одному місяцеві.

— **Львівська хроніка.** 68-літня Фаня Ґельб вискочила підчас їзди так фатально з трамваю, що розбила собі голову й сильно потовклася. Першу поміч дало їй поготівля. — До мешкання Ядвиги Лесюк вломилися злодії і вкрали жіночу гардеробу вартости 1.300 зол. — Поліція перевела вчора облаву у районах І., ІІ., ІІІ. VIII. комісаріяту. Підчас облави поліція придержала 47 осіб, з того 12 жінок, щоб ствердити, чи всіх придержаних не шукає поліційна, або судова влада.

— **Пожежі в Бережанщині.** Дня 16. квітня ц. р. вполудне повстала з невідомих досі причин пожежа в будинках Домки Корбилової в Потуторах, що згоріли до тла з кіньми, коровами, безрогами і дробом. Ледви, з душею втікли нещасні з хати. Крім того згоріли такі господарства Гната Рака та Василя Романова. Шкода сягає 10.000 зол. З Бережан приїхала пожежна сторожа і підчас рятункової акції прийшло до непорозуміння між мешканцями Потутор та членами пожежної сторожі і поліціянтами. У справі пожежі влада веде слідство. Населення береже свого майна. В тому селі це вже друга пожежа за останніх два місяці. — Того самого дня над ранком повстала з невідомих причин пожежа в будинку кооперативи в Біщу. Вогонь знищив внутрішне уладження та товари; будинок вдалося населенню врятувати. У кооперативі за стіною перегородою спав крамар, який збудився від підозрілого стукоту. Коли вийшов зпоза перегороди, кімнату охопив уже вогонь.

— **Смерть поліціянта в боротьбі з бандитами.** В 9 год. вечором у четвер 27. ц. м. два озброєні бандити напали на дім Марії Вельґус у Римановім. Підчас грабежі надійшли два поліціянти, які поспішили на поміч нападеній. Підчас перестрілки з бандитами згинув один поліціянт Владислав Сікорський з Коросна. Один бандит ранений в ногу, другий втік, за яким шукає поліція. Раненого бандита відвезли до шпиталю.

— **Краєва хроніка.** Поїздом зі Львова до Городка їхав „зайцем“ робітник Я. Яртим з Хоросниці пов. Мостиська. Коли надійшов кондуктор Яртим утік на дах вагону, де розбив собі голову до залізничого моста в Цуневі пов. Городок. — В Олексичах пов. Стрий робітник Маєр застрілив 16-літню Гільду Арнольдівну і сам важко зранився в помешканні її батьків. Причиною трагедії була відмова батьків Арнольдівної на подружжя з Маєром. — В Бутрубичах пов. Сокаль вибухла пожежа в будинках Д. Зарічя. Вогонь теж перекинувся на сусідні будинки і знищив дві стайні та дві стодоли.